

**Міністерство освіти і науки України
Поліський національний університет
Кафедра бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту**

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

НЕСТЕРЧУК ТЕТЯНА ВАСИЛІВНА

УДК 657.1:339.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ
ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Спеціальність 071 – облік і оподаткування

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і тестів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Тетяна НЕСТЕРЧУК

Науковий керівник
Цегельник Ніна Іванівна
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри фінансів і кредиту Поліського національного університету,
к.е.н., доц. Куровська Наталія Олександрівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Голова комісії _____ Тетяна ГАЙДУЧОК
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту за
результатами попереднього захисту:

допустити до захисту

Протокол засідання кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту № 9 від 12 грудня 2023 року

В.о. завідувача кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Наталія МАЛЮГА _____
(підпис)

«12» грудня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Студент(ка) НЕСТЕРЧУК Тетяна Василівна захистив(ла) кваліфікаційну
роботу з оцінкою: сума балів за 100-бальною шкалою _____, за
університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____
(підпис)

Ганна МАЙДУДА
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

НЕСТЕРЧУК Т.В. Організація обліку та контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств. – Рукопис.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 071 – облік і оподаткування. – Поліський національний університет Міністерства освіти і науки України, Житомир, 2023.

Робота спрямована на наукове обґрунтування теоретичних положень та на розробку практичних рекомендацій для поліпшення організаційно-методичного забезпечення бухгалтерського обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

Обрана тема є актуальною через те, що виробничі запаси лісогосподарських підприємств є точкою зіткнення інтересів великої кількості учасників економічного процесу. Бухгалтерський облік у лісогосподарських підприємств є одним з найскладніших процесів, що постійно вимагає розробки методологічної бази та контролюється за рухом виробничих запасів.

Досліджено організаційні аспекти формування виробничих запасів та інформаційне забезпечення процесу управління в лісогосподарських підприємств. Розглянуто трактування дефініції «виробничі запаси» експертами із економіки та бухгалтерського обліку, які є вітчизняними і з-за кордону. Розкрито організацію обліку та контроль виробничих запасів; характеристику та аналіз діяльності лісогосподарських підприємств.

Обґрунтовано облікове забезпечення формування виробничих запасів та їх контроль в лісогосподарських підприємств через дослідження завдання і ролі системи обліку і контролю виробничих запасів, облікове забезпечення формування виробничих запасів лісогосподарських підприємств, систему контролю за виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

Ключові слова: облік, контроль, управління, виробничі запаси, лісогосподарські підприємства

ABSTRACT

NESTERCHUK T.V. Organization of accounting and control of production stocks of forestry enterprises. - Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 071 - accounting and taxation. – Polis National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Zhytomyr, 2023.

The work is aimed at the scientific substantiation of theoretical provisions and the development of practical recommendations for improving the organizational and methodological support of accounting and control of production stocks of forestry enterprises.

The chosen topic is relevant due to the fact that production stocks of forestry enterprises are a point of conflict of interests of a large number of participants in the economic process. Accounting in forestry enterprises is one of the most complex processes, which constantly requires the development of a methodological base and is controlled by the movement of production stocks.

The organizational aspects of the formation of production stocks and information support of the management process in forestry enterprises were studied. The interpretation of the definition of "production stocks" by domestic and foreign experts in economics and accounting is considered. The organization of accounting and control of production stocks has been revealed; description and analysis of the activity of forestry enterprises.

Accounting support for the formation of production stocks and their control in forestry enterprises is substantiated through the study of the task and role of the system of accounting and control of production stocks, accounting support for the formation of production stocks of forestry enterprises, the control system for production stocks of forestry enterprises.

Keywords: accounting, control, management, production stocks, forestry enterprises

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Розділ 1. Організаційні основи формування виробничих запасів та інформаційного забезпечення процесу управління.....	8
1.1. Економічний зміст виробничих запасів.....	8
1.2. Організація обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств.....	14
1.3. Характеристика та аналіз діяльності лісогосподарських підприємств.....	19
Висновки до розділу 1.....	30
Розділ 2. Організація обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств	32
2.1. Завдання і роль системи обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств	32
2.2. Облік виробничих запасів лісогосподарських підприємств.....	34
2.3. Система контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств....	43
Висновки до розділу 2.....	50
Висновки.....	51
Список використаних джерел.....	54
Додатки.....	59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах потреба у швидкій та достовірній інформації робить проблеми управління запасами особливо актуальними. Існуючий процес відображення запасів в обліку, що існував протягом десятиліть, не відповідає потребам управлінського персоналу в сучасних умовах. Тому важливим є аналіз питання адаптації систем обліку запасів до сучасних вимог їх оптимізації, зокрема шляхом забезпечення швидкості та достовірності інформації для потреб управління. Це спрямовано на раціоналізацію управління запасами та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання в цілому.

Для забезпечення підприємства запасами та їх ефективного використання необхідно вживати комплекс заходів, що включає виявлення, кількісне вимірювання та впровадження виявлених заходів. Це включає в себе постійний облік і аудит, якісний аналіз рівня та зміни забезпечення, а також ефективне управління запасами.

Вивчення проблем обліку запасів та їх контроль становить предмет особливої уваги в галузі економічної науки. Вагомий внесок у розробці теоретичних основ та методологічних підходів до цих проблем зробили провідні економісти, такі як: Гетьман В.Г., Білуха М.Т., Дем'яненко М.Я., Завгородній В.П., Кузьмінський А.М. та інші. Для розвитку теорії та практики обліку та контролю, максимально наближених до ринкових умов, великий внесок внесли Пушкаря А.І., Бутинця Ф.Ф., Хомина П.Я., Чебанової Н.В., Чумаченка М.Р., Ткаченко Н.М., Бордаша С.В., Коваль Л.В., Китайчук Т.Г. та ін

Мета кваліфікаційної роботи. Дана кваліфікаційна робота присвячена дослідженню теоретичних та методологічних аспектів системи обліку та контролю обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

Для досягнення цієї мети потрібно вирішити наступні **завдання**:

1. Визначити концепцію категорії обліку і контролю виробничих запасів

лісогосподарських підприємств та порядок їх формування.

2. Провести аналіз особливостей облікових процесів виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

3. Розглянути методи контролю виробничих запасів підприємств.

4. Дослідити поточний стан організації первинного, аналітичного та синтетичного обліку виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

5. Запропонувати шляхи вдосконалення організації обліку та контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

Об'єктом дослідження є операції, пов'язані з обліком та контролем виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

Предметом дослідження є методологічні, організаційні та практичні питання бухгалтерського обліку та контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств.

Методи дослідження. В кваліфікаційній роботі були задіяні методи загальнонаукового та спеціального пізнання з використанням системного підходу. Крім того були задіяні і інші методи дослідження: аналізу, синтезу, групування, абстрактно-логічний, статистичний, економіко-математичного моделювання, а також табличний і графічний.

Джерелами інформації є фінансова звітність підприємства, його статут, нормативно-правові та законодавчі акти щодо обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств, методичні матеріали, офіційна статистична інформація, дані з Інтернету, навчальна економічна література та наукові праці вітчизняних вчених-економістів.

Практичне значення даного дослідження полягає в розробці оптимізації системи обліку та аналізу операцій з основними засобами на лісогосподарських підприємствах.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Основний текст роботи складає 49 сторінок, на яких представлено 9 таблиць та 15 рисунків. Робота містить вступ, два розділи, висновки та список використаних джерел (39 найменувань).

РОЗДІЛ 1. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ

1.1. Економічний зміст виробничих запасів

Виробничі запаси представляють собою різні матеріальні ресурси, необхідні для розширеного відтворення підприємства та задоволення потреб населення. Ці ресурси можуть включати засоби виробництва, предмети споживання та інші цінності, які необхідні для забезпечення продукції та надання послуг. Виробничі запаси є важливою складовою оборотних активів підприємства, оскільки їх наявність та ефективне використання впливають на продуктивність та конкурентоспроможність організації.

Зважаючи на значення виробничих запасів у виробничому процесі та фінансовому стані організації, їх трактування має велике значення для ефективного управління запасами, фінансового планування та прийняття стратегічних рішень.

Запаси є предметом досліджень багатьох вчених, які присвятили свої праці вивченню цього поняття. Деякі з них, перераховані вами, включають: К. Маркс, Н.Дж. Еквілайн, Р.Б. Чейз, Л. Каніщенко, Г.В. Нашкерська, В.А. Савкович, В.А. Козловський, Н.М. Бондаренко, П.С. Безруких, А.Б. Борисов, І.А. Бержанір, В.Г. Швець. Ці вчені внесли свій внесок у вивчення поняття запасів через дослідження управління запасами, оцінки та аналізу їх впливу на продуктивність та фінансову діяльність підприємств. Їх праці є базою для розуміння і оптимізації управління запасами в економічній теорії та практиці.

Трактування виробничих запасів описує їх розуміння та облік в контексті виробництва та бухгалтерського обліку. Виробничі запаси - це матеріали, компоненти та товари, які використовуються в процесі виробництва товарів або надання послуг. Вони можуть включати сировину, напівфабрикати, готові компоненти, товари у процесі виробництва, а також готову продукцію, яка ще не була продана.

Тлумачення поняття «виробничі запаси» включає визначення їх вартості та методів їх оцінки. Це може включати використання методів першої вартості (аналіз витрат на придбання або виробництво), останньої вартості (аналіз витрат на заміну або відновлення) або середньої вартості (середня витрата на придбання або виробництво).

Визначення поняття «виробничі запаси» має декілька важливих цілей:

1. Облік та управління запасами: визначення допомагає установити, які конкретно матеріали, компоненти та товари відносяться до виробничих запасів організації. Це сприяє точному обліку та контролю за запасами, дозволяє планувати закупівлі та забезпечувати належний рівень запасів для безперебійної роботи виробництва.

2. Фінансове планування: визначення поняття "виробничі запаси" є важливою складовою фінансового планування. Це допомагає враховувати витрати на закупівлю та утримання запасів при розробці бюджету та плануванні фінансових потоків організації.

3. Фінансова звітність: визначення виробничих запасів має важливе значення для правильного відображення цих активів у фінансовій звітності. Це допомагає зрозуміти реальну вартість запасів, що впливає на фінансові показники організації, такі як активи, оборотні кошти та прибуток.

4. Планування та прийняття стратегічних рішень: розуміння поняття "виробничі запаси" допомагає здійснювати аналіз та прийняття стратегічних рішень, пов'язаних зі запасами. Це може включати розробку оптимальних стратегій управління запасами, визначення найкращих постачальників, визначення потреб у виробничих ресурсах та інші стратегічні аспекти.

Отже, визначення поняття «виробничі запаси» сприяє точному обліку та управлінню запасами, фінансовому плануванню, відображенню їх у фінансовій звітності та прийняттю стратегічних рішень.

Різні підходи до визначення виробничих запасів відображають різні теоретичні школи та практичні підходи до управління запасами і обліку. Вивчення та аналіз цих різних підходів допомагає нам краще розуміти нюанси

та важливі аспекти цієї економічної категорії, а також розвивати оптимальні методи управління запасами, що відповідають конкретним вимогам підприємства та галузі.

Визначення виробничих запасів, наведені різними авторами, в дійсності розкривають різні аспекти цієї економічної категорії.

Визначенням І.А. Бержанір [1] та Н.М. Бондаренко [3] полягає в тому, що І.А. Бержанір визначає виробничі запаси як предмети праці, які перебувають на підприємстві і використовуються протягом одного виробничого циклу, повністю переносячи свою вартість на готову продукцію. Таким чином, вони слугують матеріальною основою виробництва [1].

З іншого боку, визначення Н.М. Бондаренко [3] додає, що виробничі запаси можуть бути придбаними зі сторони або виготовленими самим підприємством. Вони використовуються для продажу, виробництва продукції, виконання робіт, послуг, а також для обслуговування виробництва та адміністративних потреб. Важливо, що вони повинні бути повністю спожиті в одному операційному циклі.

Загалом, обидва визначення описують виробничі запаси як активи, які використовуються у виробничому процесі для створення продукції та задоволення потреб підприємства. Розбіжності в нюансах підхід до опису терміну, враховуючи контекст і цілі дослідження.

Всі ці визначення приводять до розуміння виробничих запасів як матеріальних ресурсів, що використовуються у виробництві та господарських процесах. Різні акценти і нюанси визначень дають можливість глибше розуміти і оптимізувати управління запасами залежно від конкретних потреб підприємства.

Кожен з цитованих вчених надає своє розуміння виробничих запасів.

Схожість визначень А.В. Дмитренка [6] та В.Г. Швеця [35] полягає в тому, що вони обидва визначають виробничі запаси як сукупність предметів праці, які перебувають на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, зворотних відходів, тари та

інших матеріалів. Обидва автори також зазначають, що ці запаси є матеріальними активами, які використовуються для виробництва продукції, обслуговування виробництва та задоволення загальновиробничих потреб.

Однак, слід зауважити, що визначення В.Г. Швеця [35] наголошує на переробці виробничих запасів задля виготовлення продукції, тоді як визначення А.В. Дмитренко більш загальне та включає використання запасів не тільки у виробничому процесі, але й для будь-яких інших потреб підприємства [6].

Отже, обидва визначення доповнюють одне одного, дозволяючи отримати більш повну картину того, що включають в себе виробничі запаси.

Каніщенко Л. дає таке визначення запасів: запаси – це наявність достатніх матеріальних ресурсів, до яких належать засоби виробництва, предмети споживання та інші цінності, необхідні для забезпечення тривалого відтворення, підтримки сфери нематеріального виробництва та задоволення потреб для задоволення потреб населення і ще не використовуються [8, 583].

Козловський В.А. [11, С. 95] під запасом розуміє будь-який ресурс, що використовується для задоволення поточних або майбутніх потреб (сировина і сировина, напівфабрикати в процесі виробництва, готова продукція).

Попович П.Я. розглядає виробничі запаси як частину матеріальних ресурсів, які не були залучені у виробничий процес, але наявність яких на підприємстві в певних кількостях є об'єктивною передумовою ритмічної роботи [24, с. 153].

Як бачимо, погляди науковців на визначення "виробничі запаси" можуть бути різними і описувати цю категорію з різних аспектів. У деяких визначеннях може бути відсутнім аспект покриття витрат на виробничі запаси, або можуть бути обмеження в описі виробничих запасів, які зберігаються на складі для виробничих потреб.

Можливе виправлення термінів "виробничі запаси" варто розглянути через подальше дослідження в цій галузі або шляхом використання стандартів і рекомендацій, які регулюють облік та управління запасами на підприємствах.

Треба мати на увазі, що конкретне тлумачення "виробничі запаси" може змінюватися в залежності від контексту та мети дослідження.

У МСБО 2 "Запаси" визначено, що запасами розуміються активи, які призначені для використання у ході звичайної господарської діяльності в процесі виробництва, або для продажу, а також у формі матеріалів для використання при наданні послуг [21].

На рисунку 1.1 подано класифікацію запасів підприємства, зокрема види запасів.

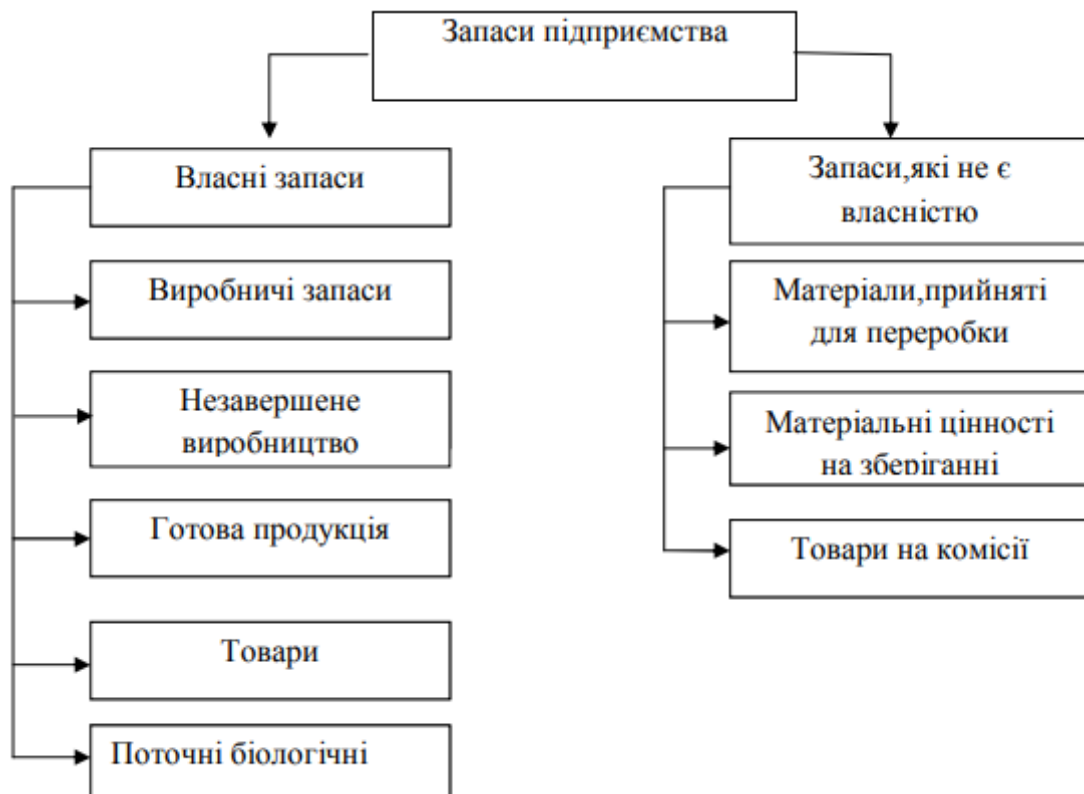

Рис. 1.1. Класифікація запасів підприємства

Джерело: сформовано на основі [11]

Правильна класифікація кожного явища грає важливу роль, оскільки від неї залежить правильне використання цього явища. Основна класифікація запасів фіксується в законодавстві, зокрема в Плані рахунків бухгалтерського обліку.

Виробничі запаси підприємств у різних країнах групуються по-різному [31] (рис. 1.2).

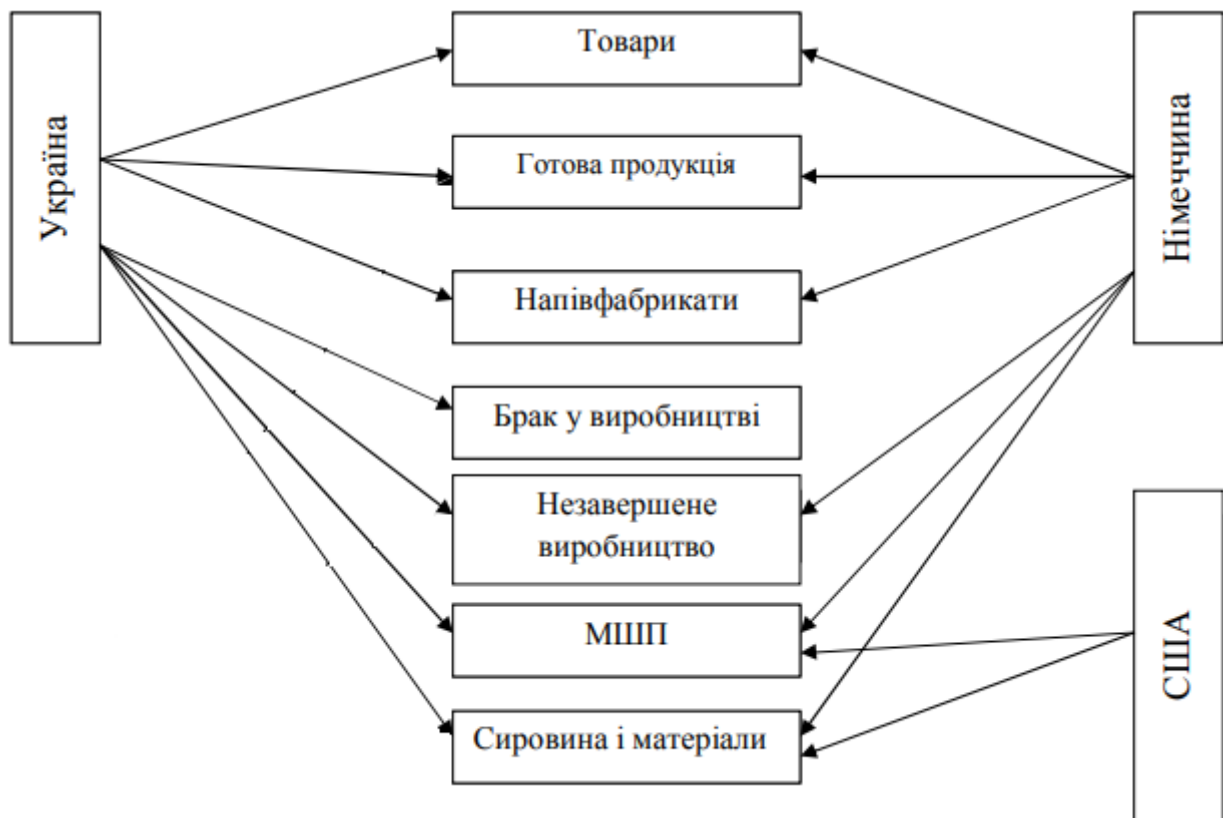

Рис. 1.2 Групування виробничих запасів на підприємстві у різних країнах

Джерело: сформовано на основі [31]

Згідно з рис. 1.2, у країнах використовуються різні види запасів. Наприклад, українські підприємства використовують всі види запасів, в Німеччині - майже всі види запасів, за винятком браку у виробництві, а в США - тільки МШП та сировина і матеріали [31].

Зважаючи на різні трактування визначення "виробничі запаси" з боку науковців, можна узагальнити, що виробничі запаси можна розглядати як складову запасів підприємства. Суть виробничих запасів, як об'єкта обліку, полягає в їх характеристиці як активу та сукупності предметів праці, які зберігаються на підприємстві у вигляді складських запасів основних та допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, відходів, тари та інших матеріалів.

1.2. Організація обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств

На лісогосподарських підприємствах облік і контроль виробничих запасів має велике значення для забезпечення ефективності виробництва. Це включає в себе детальний облік лісових ресурсів, який охоплює як кількість деревини на рубках, так і стан лісів в цілому. Крім того, важливо вести облік та контроль за запасами деревини на складах та у процесі обробки.

Однією з ключових цілей для лісогосподарських підприємств є раціональне управління запасами для майбутнього виробництва. Збільшення обсягів виробництва та покращення якості продукції мають значний вплив на витрати та прибуток підприємства, тому уважний облік, зберігання та реалізація запасів відіграють вирішальну роль. Недоліки у системі бухгалтерського обліку можуть призводити до недостатньої та несвоєчасної інформації. Відсутність актуальних даних у момент їх потреби становить перешкоду для підвищення ефективності виробництва [33].

Основні проблеми, що виникають під час організації та ведення обліку запасів [7]:

- відсутність необхідних реквізитів у первинних документах з обліку запасів, що робить сумнівною правдивість та достовірність містяться в них даних;
- порушення строків проведення інвентаризації, що підводить під сумнів факт наявності запасів на підприємстві;
- порушення норм списання запасів, що веде до завищення витрат підприємства;
- порушення порядку відшкодування витрат та випадків крадіжок матеріально-відповідальними особами, що призводить до неправильного відображення суми витрат [7].

Помилки в обліку призводять до ускладнення, збільшення витрат на утримання облікового персоналу, створення умов для недбалого ставлення до матеріальних цінностей та інших зловживань [7].

Завдання, що постають перед обліковими працівниками, відповідальними за бухгалтерський облік запасів в лісогосподарських підприємствах [35]:

1) надання вчасної документації для всіх операцій, пов'язаних з прийманням, зберіганням та використанням запасів;

2) Здійснення точного та повного контролю за своєчасним станом приймання, зберігання та використання запасів під час виробництва та дотримання встановлених норм витрат матеріалів на всіх стадіях обробки;

3) отримання достовірних даних на певну дату про кількість запасів на складах та виробничих підрозділах, а також в інших місцях зберігання;

4) постійний контроль над витратами на транспорт та заготівлю під час закупівлі запасів;

5) своєчасні розрахунки з постачальниками запасів і контроль за матеріалами, що перебувають у процесі транспортування;

6) моніторинг виконання планів постачання матеріалів;

7) встановлення ефективної системи документації та обігу документів;

8) проведення планових та позапланових інвентаризацій та звіт про їх результати у фінансовій звітності;

9) вибір обґрунтованої облікової політики для оцінки запасів;

10) вчасне виявлення невикористаних виробничих запасів для мобілізації внутрішніх резервів, непридатних матеріалів та готової продукції, що не користується попитом;

11) представлення інформації про запаси у фінансовій та податковій звітності відповідно до чинного законодавства [35].

До цього часу залишаються чимало спірних питань щодо обліку запасів на складі, які потребують подальшого узгодження в залежності від виду процесу виробництва та видів господарської діяльності підприємства. Важливо враховувати, що основу управління запасами на підприємствах становить

формування їх обсягу та складу, яке має здійснюватися оптимальним чином. Мета розробки системи управління запасами полягає в безперервному забезпеченні виробничої діяльності всіма необхідними ресурсами [31].

Управління виробничими запасами лісогосподарських підприємств включає в себе функції обліку, контролю та аналізу. Ці компоненти забезпечують інформацію про стан виробничих запасів, дозволяють ефективно управляти діяльністю установи та розробляти перспективні напрями удосконалення на основі актуальної, повної, достовірної та своєчасної інформації про запаси (рис. 1.3).

Отже, теоретичні аспекти управління виробничими запасами в лісогосподарських підприємствах висвітлюють концепції, принципи та підходи до управління запасами з метою оптимізації виробничих процесів та фінансових результатів підприємства. Основні аспекти такого управління наведені на рис. 1.4.

Зазначені принципи управління виробничими запасами в лісогосподарських підприємствах включають загальні та конкретні методи та підходи, спрямовані на оптимізацію запасів та вдосконалення виробничих процесів.

Контроль за операціями з виробничими запасами є складним процесом, включаючи аналіз стану складського господарства, збереження, нормування витрачання, оприбуткування, оцінки куплених виробничих запасів та їх використання у виробництві. Основною його метою є забезпечення законності, доцільності та достовірності операцій з виробничими запасами, а також правильного їх відображення в обліку.

Організація контролю включає систематичні перевірки технічного стану та якості лісових ресурсів, забезпечення їх вчасного поповнення та дотримання норм експлуатації. Контроль використання запасів є важливим для раціонального використання лісових ресурсів та максимізації виробничих можливостей.

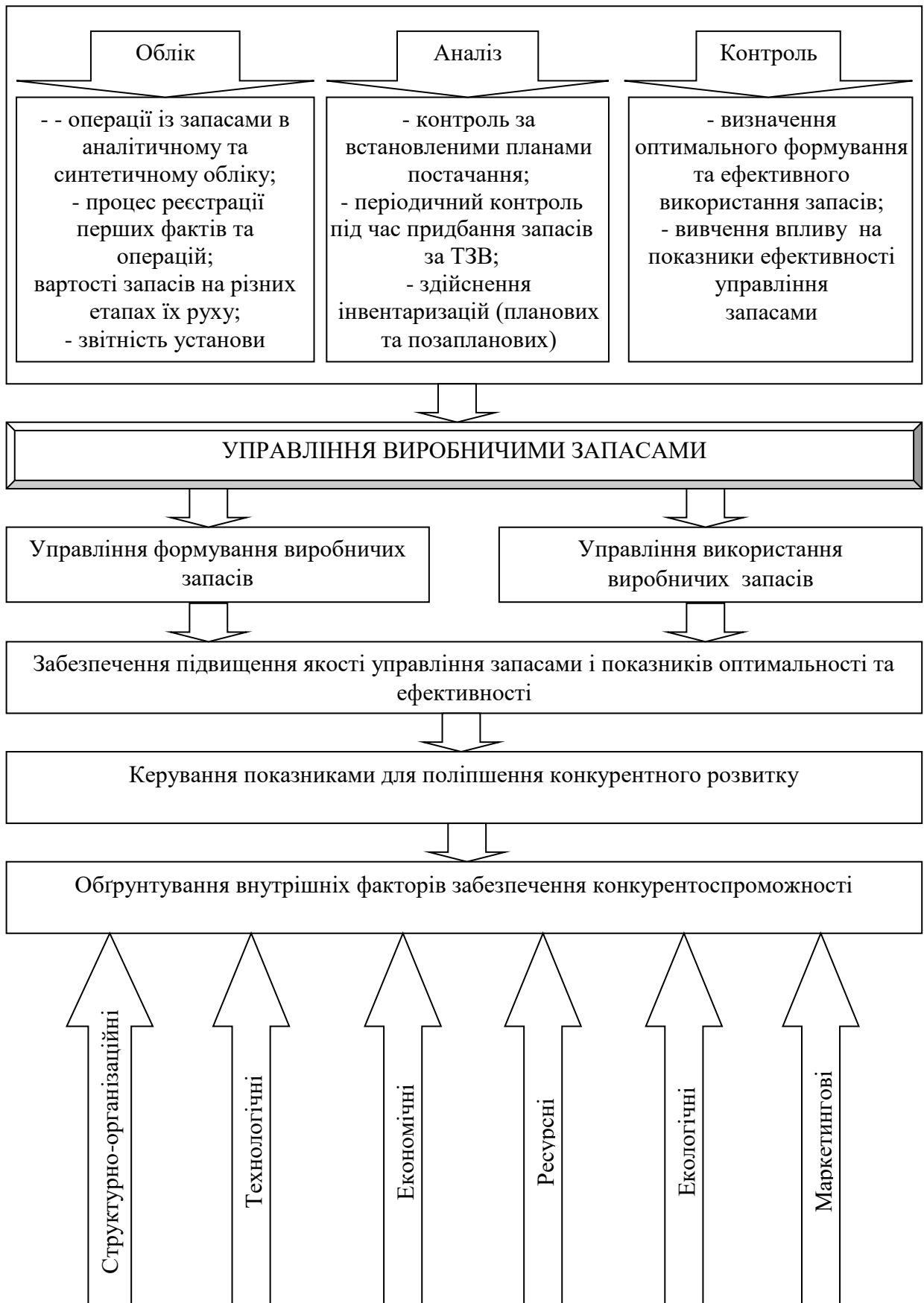

Рис. 1.3. Управління виробничими запасами в лісгосподарських підприємств для обґрунтування управлінських процесів

Джерело: розроблено автором

Рис. 1.4. Основні аспекти управління виробничими запасами в лісогосподарських підприємств

Джерело: розроблено автором

Зазначені принципи управління виробничими запасами в лісогосподарських підприємствах включають загальні та конкретні методи та підходи, спрямовані на оптимізацію запасів та вдосконалення виробничих процесів.

Контроль за операціями з виробничими запасами є складним процесом, включаючи аналіз стану складського господарства, збереження, нормування витрачання, оприбуткування, оцінки куплених виробничих запасів та їх

використання у виробництві. Основною його метою є забезпечення законності, доцільності та достовірності операцій з виробничими запасами, а також правильного їх відображення в обліку.

Організація контролю включає систематичні перевірки технічного стану та якості лісових ресурсів, забезпечення їх вчасного поповнення та дотримання норм експлуатації. Контроль використання запасів є важливим для раціонального використання лісових ресурсів та максимізації виробничих можливостей.

Контроль виробничих запасів на лісогосподарських підприємствах передбачає систему моніторингу, організацію обліку лісових ресурсів та їх своєчасне поповнення, а також нагляд за їх використанням з метою забезпечення ефективного виробництва. Важливо також ретельно контролювати технічний стан та якість запасів, аналізувати їх витрати та оптимізувати управління запасами для досягнення оптимальних результатів.

Тому, для ефективного управління запасами важливо аналізувати витрати та ризики, пов'язані з лісовими ресурсами, а також проводити постійний моніторинг рівня запасів та їх використання. Це сприяє забезпеченню ефективного господарювання та досягненню оптимальних результатів на лісогосподарських підприємствах.

1.3. Характеристика та аналіз діяльності лісогосподарських підприємств

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації сильно позначилося на навколишньому природному середовищі, зокрема, значно пошкодило лісові ресурси України, які є ключовим компонентом національної екосистеми. Зокрема, через бойові дії вони зазнали великих збитків. Поміж інших проблем лісової галузі слід зазначити інституційні проблеми, через які лісові екосистеми не відповідають міжнародним стандартам. Одним з факторів, що призвів до цього стану, є недостатня реорганізація управління лісовою галуззю, яка

ускладнює моделювання різних ситуацій, що можуть виникнути у майбутньому з економічного та екологічного погляду.

Російське вторгнення в Україну призвело до значних природних катастроф для лісів, таких як пожежі, руйнування ґрунтового покриву тощо. Також великої шкоди завдало мінування лісових територій. З урахуванням транскордонних економічних специфік України та офіційного статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, ця проблема стає не лише українською, але й, щонайменше, європейською проблемою континенту.

Україна займає 9-е місце в Європі за обсягом лісистості та 7-ме місце за запасами деревини, але не є найбільш густозалісненою країною. Умови для лісівництва в Україні є досить неоднорідними, тому ліси розподілені по території країни нерівномірно. Згідно з таблицею 1, лісистість України складає 15,9% (табл. 1.1) [25].

Таблиця 1.1

Площа лісів країн Європи та обсяги заготівлі деревини

№ з/п	Країна	Площа вкритих лісом земель, тис. га	відсоток вкритих лісом земель від загальної площі країни
1	Російська Федерація	815 312	49,8
2	Швеція	27 980	68,7
3	Фінляндія	22 409	73,7
4	Туреччина	22 220	28,9
5	Іспанія	18 572	37,2
6	Франція	17 253	31,5
7	Норвегія	12 180	40,0
8	Німеччина	11 419	32,7
9	Україна	9 690	15,9
10	Італія	9 566	32,5

Джерело: сформовано на основі [25]

У контексті економічної вигоди для лісового господарства інтеграція в систему сертифікації, особливо у контексті європейської інтеграції та розгляду країн ЄС як головного експортера продукції лісового комплексу, має величезне значення. Європейська лісова стратегія спрямована на впровадження систем лісової сертифікації відповідно до принципів сталого лісокористування. Це включає сертифікацію лісового господарства для оцінки відповідності

екологічним, соціальним і економічним вимогам, а також сертифікацію ланцюга постачання для відстеження руху продукції від сертифікованих лісових господарств до споживачів. У країнах ЄС використовуються дві системи сертифікації: FSC (Forest Stewardship Council) та PEFC (Program for the Endorsement of Forest Certification). FSC відомий як інноваційний приклад добровільної недержавної системи управління лісовими ресурсами, заснований на ринкових принципах та спрямований на підтримку сталих соціальних, екологічних і економічних аспектів лісового господарства. Ця сертифікація сприяє збереженню балансу між економічними, соціальними та екологічними інтересами суспільства, а також задоволенню потреб у різноманітних лісових ресурсах для поточного покоління без шкоди для майбутніх [25].

У великій частині України ліси, які мають сертифікати, належать до державних лісогосподарських підприємств, що тепер управляються новоствореним державним підприємством "Ліси України". Позитивним зрушенням для нашої країни є те, що Європейський Союз вніс зміни в тарифні обмеження для України. У зв'язку з війною, ринок ЄС став єдиним доступним зовнішнім ринком для України. Однак це також означає, що деревина, яка була вирубана та заготовлена в незаконний спосіб, не зможе потрапити на ринки Європи. З позитивного ж сторони, Україна вже до початку війни стала частиною міжнародної системи сертифікації. Зокрема, за даними некомерційної міжнародної організації "Лісова опікунська рада" (Forest Stewardship Council, FSC), в Україні станом на 10 жовтня 2021 року було сертифіковано 3,72 млн гектарів лісів та видано 118 сертифікатів FM/CoC [25].

Така сертифікація розподілена за областями за таблицею 1.2.

Таблиця 1.2

Площі FSC-сертифікованих лісів України щодо розрізу областей за 2021 р. [25]

Область	Площа лісових ділянок, га	FM/ coc
1	2	3
Вінницька	135 850,6	6
Волинська	492 833,2	16
Житомирська	748 188,2	20
Закарпатська	228 451,7	6

Продовження табл. 1.2

1	2	3
Івано-Франківська	272 071,5	8
Київська	222 990,7	8
Кіровоградська	73 481,1	4
Львівська	35 190,0	1
Полтавська	33 233,3	1
Рівненська	408 732,2	11
Сумська	87 852,9	4
Тернопільська	148 045,0	5
Хмельницька	187 663,5	9
Черкаська	99 899,4	3
Чернівецька	172 052,6	6
Чернігівська	371 280,7	10
Разом	3 717 816,6	118

Джерело: сформовано на основі [25]

Сертифікація лісів — це важливий елемент лісового господарства, який передбачає оцінку відповідності системи управління лісовими ресурсами установленим міжнародним стандартам з урахуванням принципів сталого розвитку. Метою лісової сертифікації є гармонійне поєднання економічних, екологічних і соціальних аспектів лісового господарства шляхом виконання відповідних визнаних та достойних довіри стандартів [35].

Ще однією економічною проблемою, яка стала дуже актуальною, особливо під час війни, є незаконна вирубка лісів. З початком конфлікту і введенням воєнного стану стало ще складніше контролювати та захищати лісові масиви, що призвело до збільшення цієї проблеми. Нехтування правилами використання та відновлення лісових ресурсів призвело до різних складних проблем, зокрема порушення принципів збалансованого використання землі.

Незважаючи на важкі умови на ринку деревини та інші економічні кризи, пов'язані з війною, підприємства лісової галузі виконали всі завдання, покладені на них державою у всіх напрямках роботи, як свідчать цифри та факти. У порівнянні з аналогічними періодами в попередні роки, цьогорічна діяльність галузі показує найкращі результати за всіма показниками. Наприклад, за перші 9 місяців 2023 року підприємства галузі зареєстрували

17,78 млрд грн чистого доходу від продажу продукції (товарів, робіт, послуг), що на 581 млн гривень більше, ніж відповідний період 2022 року. Також вони сплатили до зведеного бюджету 6,46 млрд. грн податків, зборів та обов'язкових платежів, що на 1,14 млрд грн більше, ніж за відповідний період минулого року [25].

На даному етапі дослідження, на нашу думку, доцільно проаналізувати фінансово-господарську діяльність Філії "Словечанське лісове господарство" ДП "Ліси України"[22] .

Словечанський лісгосп був утворений у 1936 році та включав у себе Савлуківське (тепер Селезівське лісництво Поліського природного заповідника), Сирницьке, Словечанське (тепер Тхоринське), Покалівське (тепер Нагорянське), Антоновицьке (тепер Усівське), Листвинське та Велідницьке лісництва [22].

У 1963 році лісгосп був переорганізований в Словечанський лісгоспзаг на основі Словечанського та Усівського лісгоспів, а також малопродуктивних земель колгоспу "Червоний партизан". У 1991 році Словечанський лісгоспзаг був перейменований в Словечанський держлісгосп, а в 2004 році - у Державне підприємство "Словечанське лісове господарство" [22].

У 2022 році Державне підприємство "Словечанське лісове господарство" було реорганізоване у Філію "Словечанське лісове господарство" Державного спеціалізованого господарського підприємства "ЛІСИ УКРАЇНИ". Згідно з Наказом Державного агентства лісових ресурсів України від 28.10.2022 року № 820 "Про припинення Державного підприємства «Словечанське лісове господарство» та затвердження складу Комісії з припинення", було прийнято рішення про припинення Державного підприємства "Словечанське лісове господарство" шляхом реорганізації, а саме - приєднання до Державного спеціалізованого господарського підприємства "Ліси України" [22].

До складу підприємства входить 9 лісництв: Велідницьке, Нагорянське, Можарівське, Тхоринське, Листвинське, Городецьке, Сирницьке, Кованське, Усівське [22].

Загальна площа лісів підприємства становить 75314,5 га. Згідно лісорослинного районування територія підприємства відноситься до лісорослинної зони Полісся України, Західного і Центральнополіського лісогосподарського району. Клімат району є м'яким, що сприяє веденню лісового господарства. Територія лісгоспу лежить в межах Овруцько-Словечанського кряжу, що характеризується наявністю гірських порід [22].

Підприємство було створено з наступними цілями [22]:

- здійснення лісового господарства, захисту, охорони, раціонального використання та відтворення лісів;
- здійснення мисливського господарства, охорони, відтворення та раціонального використання державного мисливського фонду на території мисливських угідь, переданих підприємству у користування.

Діяльність підприємства ґрунтується на принципах екологічно спрямованого лісового господарства та використання лісів, включаючи [22]:

- збереження лісів високої природоохоронної цінності;
- збереження біорізноманіття;
- посилення водоохоронних, захисних, санітарно-гігієнічних, оздоровчих та інших корисних властивостей лісів;
- проведення рубок, які відповідають екології лісу та мінімізації негативного впливу на довкілля під час лісозаготівель;
- охорона лісів від пожеж, захист від шкідників та хвороб;
- невиснажливе, безперервне та стає використання лісових ресурсів.

Стійке, ефективне та раціональне використання лісових ресурсів полягає в систематичному задоволенні потреб виробництва та населення у деревині та інших лісових продуктах, широкому відтворенні лісів, покращенні породного складу та якості лісів, підвищенні продуктивності, і збереженні біорізноманіття.

У ході господарської діяльності відбувається постійна трансформація активів, і, очевидно, будь-який об'єкт активів може мати два джерела фінансових ресурсів: власні та залучені. Оскільки відбулася реорганізація у Філію "Словечанське лісове господарство" Державного підприємства "Ліси

України", то аналіз стану показників активів, пасиву та фінансових результатів ми проведемо з використанням даних Державного підприємства "Словечанське лісове господарство" (таблиці 1.3.-1.5) [22].

Таблиця 1.3

Аналіз показників активу балансу Філії «Словечанське лісове господарство»
ДП «Ліси України»

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+,-	%
Необоротні активи					
Нематеріальні активи	0	0	0	0	
первісна вартість	26	26	26	0	0,0
накопичена амортизація	26	26	26	0	0,0
Основні засоби	19 694	23 475	28 551	8857	45,0
первісна вартість	54 412	65 202	77 085	22673	41,7
знос	34 718	41 727	48 534	13816	39,8
Усього	19 694	23 475	28 551	8857	45,0
Оборотні активи					
Запаси	13 593	19 307	25 264	11671	85,9
Поточні біологічні активи	43	43	43	0	0,0
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1 865	1 494	2 266	401	21,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками:					
за виданими авансами	611	699	631	20	3,3
з бюджетом	126		1 985	1859	1475,4
у тому числі з податку на прибуток	125		875	750	600,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	390	1 116	758	368	94,4
Гроші та їх еквіваленти	3 348	4 250	10	-3338	-99,7
Витрати майбутніх періодів	2			-2	-100,0
Інші оборотні активи	698	759	459	-239	-34,2
Усього	20 676	27 668	31 416	10740	51,9
Разом	40 370	51 143	59 967	19597	48,5

Джерело: розраховано на основі [22]

Сума необоротних активів значно зросла за період аналізу на 8857%, це сталося внаслідок збільшення основних засобів. Оборотні активи у 2022 році склали 31416 тис. грн., що на 51,9% більше, ніж у 2020 році, і це призвело до збільшення рухомості балансу. Також відзначається позитивна тенденція до збільшення обсягу власного капіталу, який збільшився на 141 тис. грн. (0,7%),

внаслідок зростання додаткового капіталу. Великий приріст також спостерігався у розмірі позикових коштів, які у 2022 році склали 599220 тис. грн., що на 289,01% більше, ніж у 2016 році, це було зумовлено збільшенням довгострокових та поточних зобов'язань.

На основі фінансової звітності Філії «Словечанське лісове господарство» Державного підприємства «Ліси України» за 2020-2022 роки, яку можна знайти в додатку, буде проведений аналіз основних показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства (таблиця 1.4).

Таблиця 1.4

Аналіз показників активу пасиву Філії «Словечанське лісове господарство»
ДП «Ліси України»

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+,-	%
Власний капітал					
Зареєстрований (пайовий) капітал	3 797	3 797	3 797	0	0,0
Капітал у дооцінках	1 123	1 123	1 123	0	0,0
Додатковий капітал	13 368	16 419	16 167	2799	20,9
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3 401	1 544	743	-2658	-78,2
Усього	21 689	22 883	21 830	141	0,7
Поточні зобов'язання і забезпечення					
Поточна кредиторська заборгованість за:					
товари, роботи, послуги	6 209	3 345	21 991	15782	254,2
розрахунками з бюджетом	6 333	8 365	7 119	786	12,4
у тому числі з податку на прибуток	-	490	-	-	-
розрахунками зі страхування	553	1 362	-	-553	-100,0
розрахунками з оплати праці	2 219	5 649	4 498	2279	102,7
Поточні забезпечення	-	4 654	-	-	-
Доходи майбутніх періодів	119	96	72	-47	-39,5
Інші поточні зобов'язання	183	212	106	-77	-42,1
Усього	18 681	28 260	38 137	19456	104,1
Разом	40 370	51 143	59 967	19597	48,5

Джерело: розраховано на основі [22]

Проведений аналіз таблиці 1.4 вказує на те, що обсяг чистого доходу збільшився на 52,3% і досяг кінцевого рівня у 220930 тис. грн. до кінця 2022 року, це свідчить про зростання обсягів продажу продукції. Схожий тренд спостерігається в розмірі собівартості, яка в 2022 році становила 187100 тис. грн., що на 47,6% більше, ніж у 2020 році, це свідчить про зростання витрат, пов'язаних з виробництвом.

Таблиця 1.5

Фінансові результати Філії «Словечанське лісове господарство»

ДП «Ліси України»

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+,-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	145 041	217 923	220 930	75 889	52,3
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	126 777	180 554	187 100	60 323	47,6
Валовий прибуток	18 264	37 369	33 830	15 566	85,2
Інші операційні доходи	3 313	3 047	848	-2 465	-74,4
Адміністративні витрати	6 617	11 885	13 592	6 975	105,4
Витрати на збут	8 430	13 566	7 691	-739	-8,8
Інші операційні витрати	6 340	10 723	12 279	5 939	93,7
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	190	4 242	1 116	926	487,4
Інші фінансові доходи	34	10	26	-8	-23,5
Інші доходи	278	937	786	508	182,7
Фінансові витрати	3	1	-	-3	-100,0
Інші витрати	-	41	-	0	0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	499	5 147	1 928	1 429	286,4
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-191	-1 117	-386	-195	102,1
Чистий фінансовий результат: прибуток	308	4 030	1 542	1 234	400,6
Сукупний дохід	308	4 030	1 542	1 234	400,6

Джерело: розраховано на основі [22]

Протягом аналізованого періоду Філія "Словечанське лісове господарство" Державного підприємства "Ліси України" була прибутковою, це підтверджується зростанням чистого прибутку, з темпом зростання протягом 2020-2022 років у 5 разів більшим.

Ми вже розглянули фінансову господарську діяльність, тому зараз доцільно повернутися до нашого предмета дослідження - виробничих запасів, які входять до структури запасів підприємства.

Аналіз стану запасів підприємства розпочинається з оцінки його включення в загальний обсяг майна та зміни його складу та структури за звітний період. Результати аналізу узагальнюються в таблиці на основі балансу підприємства, де наводяться компоненти запасів та їх структура як в абсолютних, так і у відносних величинах (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Аналіз частки запасів у величині майнового потенціалу Філії «Словечанське лісове господарство» ДП «Ліси України» за 2020-2022 рр.

Показник	Роки						Відхилення 2022 до 2020 рр., %	
	2020		2021		2022			
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%
Усього майна (валюта балансу)	40370	100,0	51143	100,0	59967	100,0	19597	48,5
Виробничі запаси	3701	9,2	4668	9,1	3756	6,3	55	1,5
Незавершене виробництво	5810	14,4	8125	15,9	10939	18,2	5129	88,3
Готова продукція	4047	10,0	6477	12,7	10540	17,6	6493	160,4
Товари	35	0,1	37	0,1	29	0,0	-6	-17,1
Запаси всього	13593	33,7	19307	37,8	25264	42,1	11671	85,9

Джерело: розраховано на основі [22]

Як можна бачити з таблиці 2.1, частка запасів у складі майна підприємства становила 33,7% у 2020 році та зростає до 42,1% у 2022 році. Зменшення частки запасів свідчить про ефективне управління запасами та їх швидше обертання. Зменшення втрат сировини та матеріалів, а також зниження складських витрат позитивно вплинули на кінцеві результати діяльності підприємства.

Динаміка загальних запасів та за їх видами Філії "Словечанське лісове господарство" ДП "Ліси України" за досліджувані періоди проілюстрована на рисунках 1.5 та 1.6.

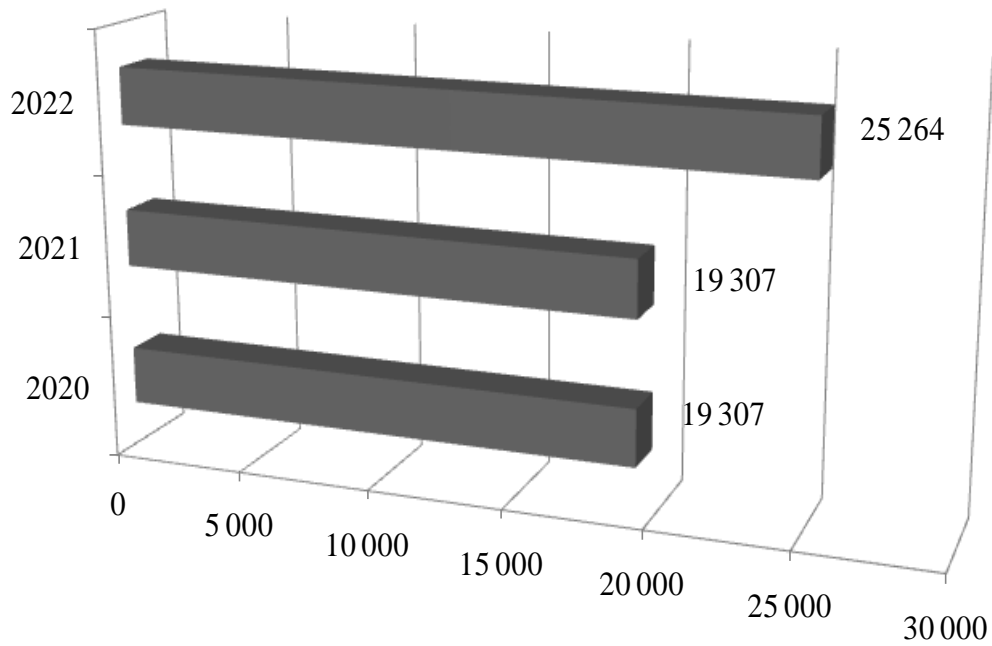

Рис. 1.5. Динаміка запасів в 2020–2022 роки у Філії «Словечанське лісове господарство» ДП «Ліси України»

Джерело: розраховано на основі [22]

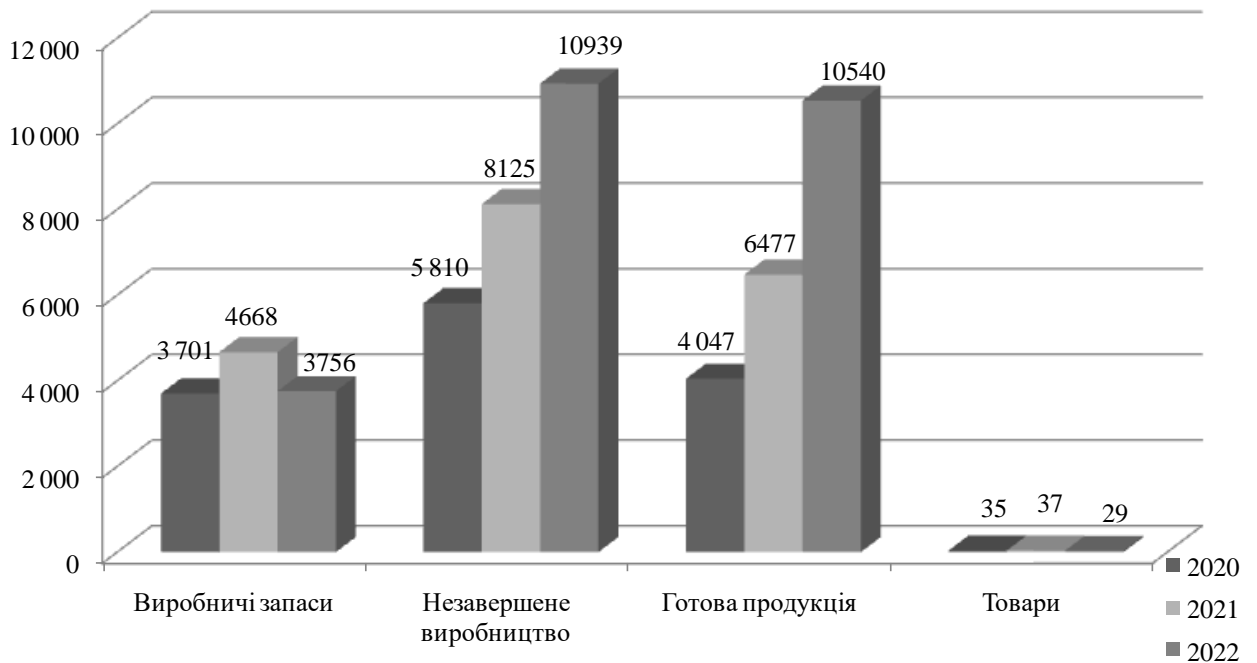

Рис. 1.6. Динаміка видів запасів за 2020–2022 роки у Філії «Словечанське лісове господарство» ДП «Ліси України»

Джерело: розраховано на основі [22]

Що стосується запасів, то за досліджуваний період 2020-2022 років спостерігалось збільшення на суму 11671 тис. грн., що відбулося за рахунок зростання практично всіх видів запасів, за винятком товарів на суму 6 тис. грн., що також є позитивною тенденцією.

Однак слід мати на увазі, що нестача запасів (може призвести до зупинок у виробництві, недостатньої використання виробничої потужності, зниження обсягів виробництва, збільшення собівартості та збитків, що також негативно впливає на фінансовий стан підприємства.

Тому підприємство повинно прагнути забезпечувати виробництво вчасно та в повному обсязі всіма необхідними ресурсами та уникати їх накопичення на складах.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Незважаючи на важкі умови на ринку деревини та інші економічні кризи, пов'язані з війною, підприємства лісової галузі виконали всі завдання, покладені на них державою у всіх напрямках роботи, як свідчать цифри та факти. У порівнянні з аналогічними періодами в попередні роки, цьогорічна діяльність галузі показує найкращі результати за всіма показниками. Наприклад, за перші 9 місяців 2023 року підприємства галузі зареєстрували 17,78 млрд грн чистого доходу від реалізації продукції, що більше на 581 млн гривень, ніж відповідний період 2022 року.

2. Зважаючи на різні трактування визначення "виробничі запаси" з боку науковців, можна узагальнити, що виробничі запаси можна розглядати як складову запасів підприємства. Виробничі запаси як об'єкт обліку представляють собою актив та сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві в формі складських запасів основних та допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, вторинних матеріалів, тари та інших матеріалів.

3. Виділимо основні проблеми, які виникають під час організації та ведення обліку запасів: відсутність необхідних реквізитів у первинних документах з обліку запасів, що ставить під сумнів правдивість та достовірність інформації, включеної до них; порушення строків проведення інвентаризації, що може підвести під сумнів факт фактичної наявності запасів на підприємстві; порушення норм списання запасів, що може призвести до переплати за запаси на підприємстві; недотримання порядку відшкодування витрат та випадків крадіжок матеріально-відповідальними особами, що може призвести до неправильного відображення суми витрат.

4. Контроль виробничих запасів на лісогосподарських підприємствах передбачає систему моніторингу, організацію обліку лісових ресурсів та їх своєчасне поповнення, а також нагляд за їх використанням з метою забезпечення ефективного виробництва. Важливо також ретельно контролювати технічний стан та якість запасів, аналізувати їх витрати та оптимізувати управління запасами для досягнення оптимальних результатів.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

2.1. Завдання і роль системи обліку і контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств

Якість та зміст інформації, що формується під час ведення обліку виробничих запасів, визначається ефективністю діяльності підприємства та рівнем їх використання. Кожен елемент процесу виробничих запасів грає важливу роль, а їх узгоджена робота дозволяє отримати повний образ діяльності суб'єктів господарювання.

Отримання інформації про місцезнаходження та цільове використання запасів, а також вивчення деталей процесу витрат необхідно для того, щоб ретельно дослідити особливості перетворення ресурсів та енергії природи в нові товари і послуги, а також для забезпечення точності даних про запаси у фінансовій звітності. Ефективне використання запасів є критично важливою умовою успішного функціонування та розвитку будь-якого підприємства. Цього можна досягти завдяки належному обліку та внутрішньому контролю за їх використанням і переміщенням [18].

Забезпеченість виробничими запасами є необхідною умовою для здійснення господарської діяльності підприємства, і ефективне використання цих запасів є передумовою його прибуткового функціонування [18].

Основні завдання обліку запасів показані на рис. 2.1.

Виробничі запаси є одним з ключових елементів формування витрат на підприємстві, тому існують об'єктивні причини, що змушують компанії збільшувати запаси. З іншого боку, надмірний рівень запасів призводить до низки негативних наслідків для економічних суб'єктів. [2].

Отже, одним з ключових завдань підприємств є раціональне управління запасами для майбутнього виробництва. Темпи зростання виробництва та покращення його якості безпосередньо впливають на собівартість та прибуток підприємства. Тому, особливу увагу слід приділити обліку запасів, їх зберіганню та реалізації, оскільки це є важливим ланцюжком будь-якого виробничого підприємства [18].

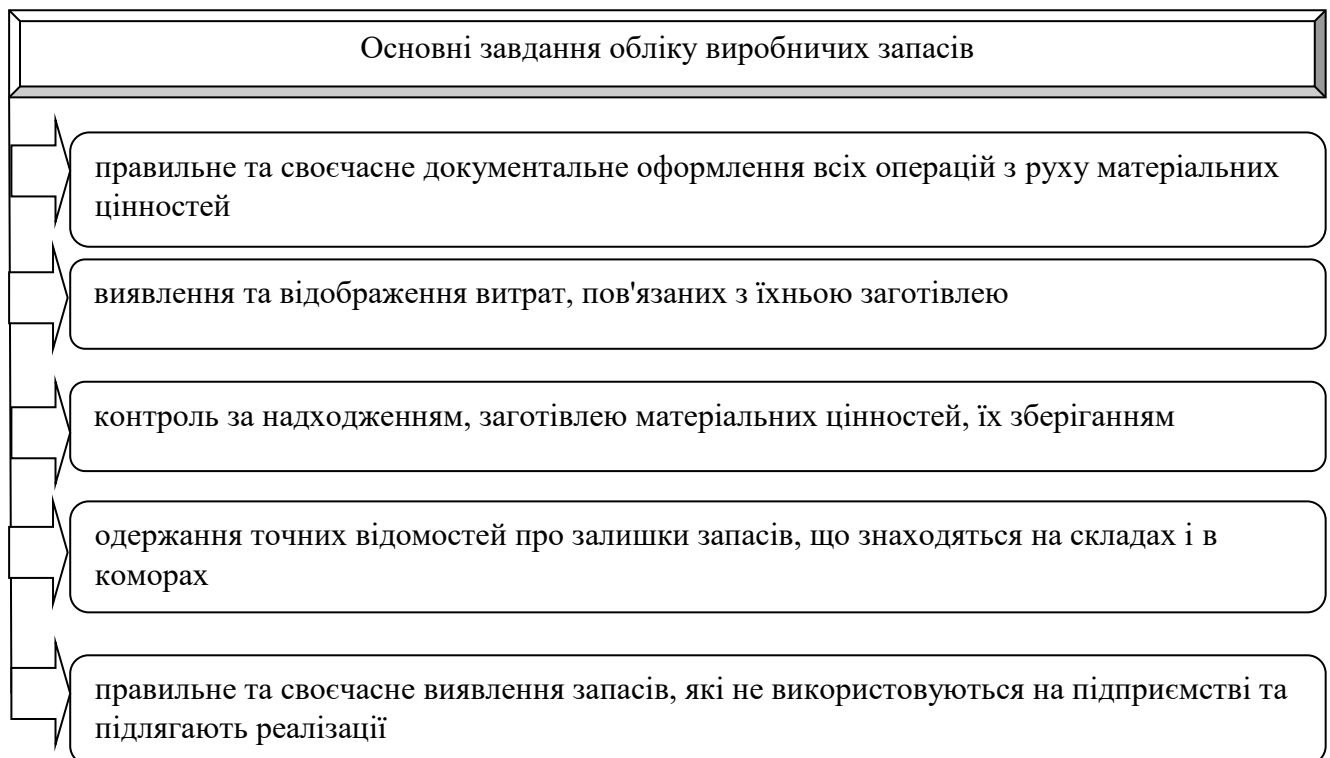

Рис. 2.1. Завдання обліку виробничих запасів на лісогосподарських підприємствах

Джерело: сформовано на основі [7]

Моніторинг виробничих запасів на лісогосподарських підприємствах відіграє важливу роль та має кілька ключових завдань (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Характеристика завдань контролю виробничих запасів на лісогосподарських підприємствах

Завдання	Характеристика
Оптимізація використання ресурсів	Контроль дозволяє визначати актуальні потреби в лісопродукції і раціонально розподіляти її згідно з потребами виробництва, що допомагає уникнути перевитрат або недостачі матеріалів
Мінімізація втрат та підвищення якості	Контроль допомагає управляти технічним станом лісових ресурсів та матеріалів на складах, що сприяє зменшенню втрат та підвищенню якості деревини та інших лісових матеріалів
Ефективне планування	Контроль над запасами дозволяє забезпечувати достатню наявність матеріалів для неперервного виробництва, уникнення затримок та оптимізації робочих процесів
Відповідність стандартам та законодавству	Контроль виробничих запасів допомагає забезпечити дотримання вимог законодавства та стандартів, що стосуються використання лісових ресурсів

Джерело: розроблено автором

Загалом, моніторинг виробничих запасів відіграє вирішальну роль у діяльності лісогосподарських підприємств, забезпечуючи ефективне використання ресурсів, збереження природних ресурсів та сприяє стійкому та продуктивному розвитку галузі.

Таким чином, основним завданням виробничих запасів є забезпечення безперервного виробництва на підприємстві. Для досягнення найбільш ефективних результатів виробництва за мінімально можливих витрат, необхідно підтримувати достатній, але не завищений рівень виробничих запасів, оскільки зайві запаси заморожують вкладені в них кошти та не можуть бути використані для інших цілей.

2.2. Облік виробничих запасів лісогосподарських підприємств

Під час господарської діяльності лісогосподарські підприємства експлуатують лісові ресурси, а результатом цієї діяльності є лісопродукція в формі готової продукції та виробничих запасів. Готова продукція у лісогосподарських підприємствах - це лісопродукція, яка пройшла виробництвом, відповідає стандартам та технічним умовам, та має документацію, яка підтверджує її якість, та призначена для продажу за межами підприємства [16].

Запаси продукції лісу - це активи, які призначені для продажу в умовах діяльності, які перебувають у процесі виробництва для такої реалізації або в формі основних або допоміжних матеріалів для вживання в виробничому процесі або наданні послуг. Лісопродукція, яка вважається виробничим запасом, є сировиною або матеріалом, що призначений для виробничого споживання на підприємстві, але ще не був використаний чи перероблений і очікує включення до процесу виробництва. [34].

Для належного обліку продукції лісу підприємство повинно мати належно облаштовані місця для зберігання, наприклад, обладнані складські приміщення. Місця зберігання лісопродукції можуть включати окремі складські

споруди, а також структурні підрозділи, які займаються заготівлею, переробкою, обробкою та торгівлею. Ці місця повинні бути належно підготовлені і надійні, щоб уникнути псування чи крадіжок продукції. Місцями розміщення лісопродукції можуть бути ті, які зазначені на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Місця знаходження деревних видів лісопродукції

Джерело: сформовано на основі [16]

Склади для зберігання круглих лісоматеріалів можна розділити на кілька типів залежно від їх розміщення:

- верхній тип - розташовані вздовж лісовозних доріг, які діють цілорічно або сезонно; також можуть розміщуватися на лісосіці або вздовж сезонних лісовозних доріг.

- нижній тип - знаходяться в пункті з'єднання лісовозного шляху зі залізницею загального користування або в пункті з'єднання лісовозної дороги з водним шляхом.

- також склади можуть бути розміщені на території підприємства вздовж залізниці загального користування. [34].

Кожному місцю для зберігання лісоматеріалів або готової продукції присвоюється назва і номер, які зафіксовані у всіх документах щодо обліку матеріальних цінностей. У складах лісогосподарських підприємств організовується складський облік для виробничих запасів та готової продукції. В матеріально-відповідальні особи складського господарства покладається ведення кількісного аналітичного обліку лісопродукції. [16].

Для здійснення обліку використовуються картки або книги складського обліку. Під час надходження нових видів матеріальних цінностей бухгалтерія відкриває відповідні картки та реєструє їх передачу матеріально-відповідальним особам у книзі реєстрації видачі карток складського обліку. Інформація про складські запаси може також вестися в інформаційній системі з високим рівнем деталізації їх характеристик. Матеріально-відповідальна особа здійснює записи про надходження та вибуття продукції у книгах чи картках на підставі первинних документів. Для кожного окремого документа здійснюється запис у книзі або на картці, який щоденно обліковує залишок на кінець дня. [31].

Аналітичний облік матеріальних цінностей в розрізі місць зберігання здійснюється відповідно до їх сортів (за номенклатурними номерами). Номенклатурний номер є умовним числовим кодом обліку за бухгалтерським рахунком, який присвоюється групі предметів з однаковим найменуванням, якістю та ціною.

Для цього на підприємствах використовують методи номенклатурного обліку, які представлені в таблиці 2.2.

У лісогосподарських підприємствах для оцінки лісної продукції використовуються різні типи оцінок: первісна, переоцінена, справедлива, чиста реалізаційна та бюджетна оцінка (планова, нормативна) [16].

Методи номенклатурного обліку

Назва методу	Характеристика методу номенклатурного обліку
1	2
Оперативно-бухгалтерський (сальдовий) метод	<p>Бухгалтерія відстежує правильність ведення складського обліку за місцями розташування матеріальних цінностей шляхом систематичного контролю. З цією метою працівники бухгалтерії щомісяця проводять перевірку на складах разом із матеріально-відповідальними особами, переконуючись у своєчасності та вірності документації складських операцій, записів у картках (книгах) складського обліку, а також роблять вибіркочну перевірку залишків матеріалів. У цьому методі бухгалтерія веде облік лише за сумами.</p> <p>Взаємозв'язок між обліком кількості та номенклатурою матеріалів на складі та бухгалтерським обліком здійснюється за допомогою сальдової відомості або Відомості обліку залишків матеріалів на складі.</p> <p>Перевагами цього методу є значне зменшення обсягу документації, відсутність подвійної картотеки та оборотних відомостей.</p> <p>Головною умовою є постійний контроль за складським обліком з боку бухгалтерії та регулярні інвентаризації окремих видів цінностей.</p>
Облік у звітах матеріально-відповідальних осіб	<p>На складі проводиться облік за кількістю у картках або книгах. Кожного місяця завідувач складу (матеріально-відповідальна особа) складає матеріальний звіт у вигляді оборотної відомості, в якому зазначається: назва та номенклатурний номер цінностей, одиниця виміру, ціна за одиницю, залишки на початок місяця (кількість, сума), надходження за місяць (у кількісному та вартісному вимірах з урахуванням джерел), вибуття за місяць (за напрямками вибуття у кількісному і вартісному вираженні). Матеріальний звіт складається у двох примірниках, один з яких після перевірки з підписом бухгалтера повертається на склад, а інший служить реєстром аналітичного обліку в бухгалтерії, на основі якого ведуться записи за дебетом і кредитом рахунків обліку матеріальних цінностей. Недоліком цього методу є обмежена номенклатура запасів, для яких його можливо використовувати. Метод вимагає значних трудових витрат, особливо в кінці місяця, що затягує терміни здачі звітності.</p>
Паралельний облік на складі і в бухгалтерії	<p>На складі проводиться облік за кількістю, а в бухгалтерії - за кількістю та вартістю. Щомісяця в бухгалтерії на основі первинних документів складається номенклатурна оборотна відомість, дані з якої включаються до синтетичного обліку за рахунками з обліку матеріальних цінностей.</p>

Джерело: сформовано на основі [16]

Первісна вартість лісопродукції, що виготовляється власними зусиллями лісогосподарського підприємства, визначається як її виробнича собівартість. Формування виробничої собівартості виробничих запасів і готової продукції здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) на підприємствах, що належать до сфери управління Державного агентства лісових ресурсів, НП(С)БО 9, НП(С)БО 16. [21].

До виробничої собівартості лісопродукції, отриманої під час виробництва, включаються [16]:

- прямі матеріальні витрати;
- прямі витрати на оплату праці;
- інші прямі витрати;
- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати.

Виробнича собівартість готової продукції і виробничих запасів зменшується на справедливую вартість супутньої продукції, що реалізується, та вартість супутньої продукції в оцінці можливого її використання, що використовується на самому підприємстві [21].

При відпуску продукції лісу у виробництво, продаж та інші види вибуття, оцінка здійснюється за одним із методів (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Метод оцінки продукції лісу при відпуску у виробництво,
продаж та іншому вибутті

Назва методу	Характеристика методу
Ідентифікована собівартість	продукція лісу, яка відпускається для виконання спеціальних замовлень і виробництв, а також, яка не замінює одна одну,
Середньозважена собівартість	проводиться щодо кожної одиниці продукції лісу діленням сумарної вартості її залишку на початок звітного місяця і вартості одержаної у звітному місяці на сумарну кількість її запасів на початок звітного місяця і одержаної у звітному місяці
Собівартість перших за часом надходження продукції лісу (ФІФО)	використання цієї продукції регулюється у тій послідовності, у якій вона надходила до підприємства, тобто продукція, що першою відпускається у виробництво, оцінюється за собівартістю, що визначена для першої за часом надходження продукції.
Нормативні затрати	нормативні затрати на виробництво одиниці продукції (робіт, послуг) встановлені підприємством з урахуванням нормальних рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей і діючих цін. Норми затрат і ціни повинні регулярно перевірятися і переглядатися для забезпечення максимального наближення до фактичних затрат. Оцінка виробленої продукції за нормативними затратами виробничих запасів коригується до фактичної виробничої собівартості.
Ціни продажу	метод можуть застосовувати підприємства, що мають значну і змінну номенклатуру товарів з приблизно однаковим рівнем торговельної націнки. Собівартість реалізованих товарів визначається як різниця між продажною (роздрібною) вартістю реалізованих товарів і сумою торговельної націнки на ці товари.

Джерело: сформовано на основі [34]

Отже, лісогосподарські підприємства використовують лише один метод з наведених, якщо всі одиниці бухгалтерського обліку продукції лісу мають однакове призначення та умови використання.

У МСБО 2 «Запаси» наводяться інші методи оцінки вибуття запасів, такі як метод конкретної ідентифікації, середньозваженої собівартості, метод за формулою «перше надходження – перший видаток» (ФІФО), метод стандартних (нормативних) витрат та метод роздрібних цін [21].

Звернемо увагу, що в Україні облік запасів ґрунтується на принципах, що в більшості схожі на ті, які визначені в МСБО 2 "Запаси". Оцінка виробничих запасів в іноземних країнах відрізняється від оцінки в Україні і має свої особливості, які пов'язані з характеристиками обліку та нормативно-правовою базою [21].

Для обліку продукції лісу лісогосподарські підприємства використовують рахунок 20 «Виробничі запаси», який є активним рахунком. Відображення залишків та надходжень продукції здійснюється за дебетом, а вибуття - за кредитом. Кожен субрахунок має своє призначення і характеризується переліком господарських операцій, які можуть на ньому відображатися [21].

Зокрема, на рахунку 20 «Виробничі запаси» можливо використовувати наступні субрахунки для обліку продукції лісу [16]:

Рахунок 201 «Сировина і матеріали» використовується для відображення наявності та руху різних видів продукції лісу як сировини та основних матеріалів, включаючи лісоматеріали для виготовлення пиломатеріалів та пиломатеріали, що використовуються у процесі виробництва. Також на цьому субрахунку обліковуються хлисти, що є сировиною для господарської діяльності лісогосподарських підприємств.

Рахунок 203 «Паливо» використовується для ведення обліку наявності та руху лісопродукції в формі деревини, що використовується в якості дров на паливо.

Рахунок 205 «Будівельні матеріали» використовується для обліку лісоматеріалів і пиломатеріалів, що використовуються для проведення ремонтних робіт та будівництва об'єктів на лісогосподарських підприємствах.

Рахунок 208 "Матеріали сільськогосподарського призначення" використовується для обліку наявності та руху саджанців, насіння та кормів, які використовуються для висаджування, посіву та відгодівлі та годівлі тварин у лісогосподарському підприємстві.

Рахунок 209 "Інші матеріали" використовується для обліку відходів виробництва (обрубки, обрізки, стружка тощо), невикористаного браку, які не використовуються як сировина, матеріали та паливо [16].

Для обліку продукції лісу на рахунку 201 "Сировина і матеріали" потрібно групувати аналітичні рахунки за субрахунками другого, третього, четвертого і п'ятого рівнів [16].

Облік бирок, які використовуються для маркування заготовленої деревини, рекомендується вести на рахунку 20 "Виробничі запаси" за субрахунком 201 "Сировина й матеріали". Надходження бирок відображається за дебетом рахунку 201, а їх передача під звіт з подальшим списанням витрачених бирок на виробництво - за кредитом цього рахунку [16].

Документування виробничих запасів на складі можна розділити на чотири етапи: надходження (оприбуткування); наявність цінностей; витрачання (вибуття); узагальнення інформації (до моменту передачі в бухгалтерію). Кожен етап включає мінімальну кількість документів, які фіксують дані про рух запасів [7].

Документообіг, пов'язаний з рухом виробничих запасів, повинен встановити порядок підписання документів для забезпечення відповідальності та контролю за виконанням відповідних господарських операцій. Зазначені вище рекомендації щодо документального оформлення виробничих запасів приведуть до змін у вигляді організації документообігу (рис. 2.3) [7].

Враховуючи розроблену модель та практичні дослідження, пропонується поєднати аналітичний та синтетичний облік у системі складу шляхом створення нових первинних документів, які чітко відображатимуть всі операції в системі рахунків. Побудова такого первинного обліку за запропонованим алгоритмом дозволить досягти високого рівня координації всіх елементів системи

управління, забезпечуючи кожному учаснику своєчасний доступ до достовірної інформації про стан і рух виробничих запасів на підприємстві.

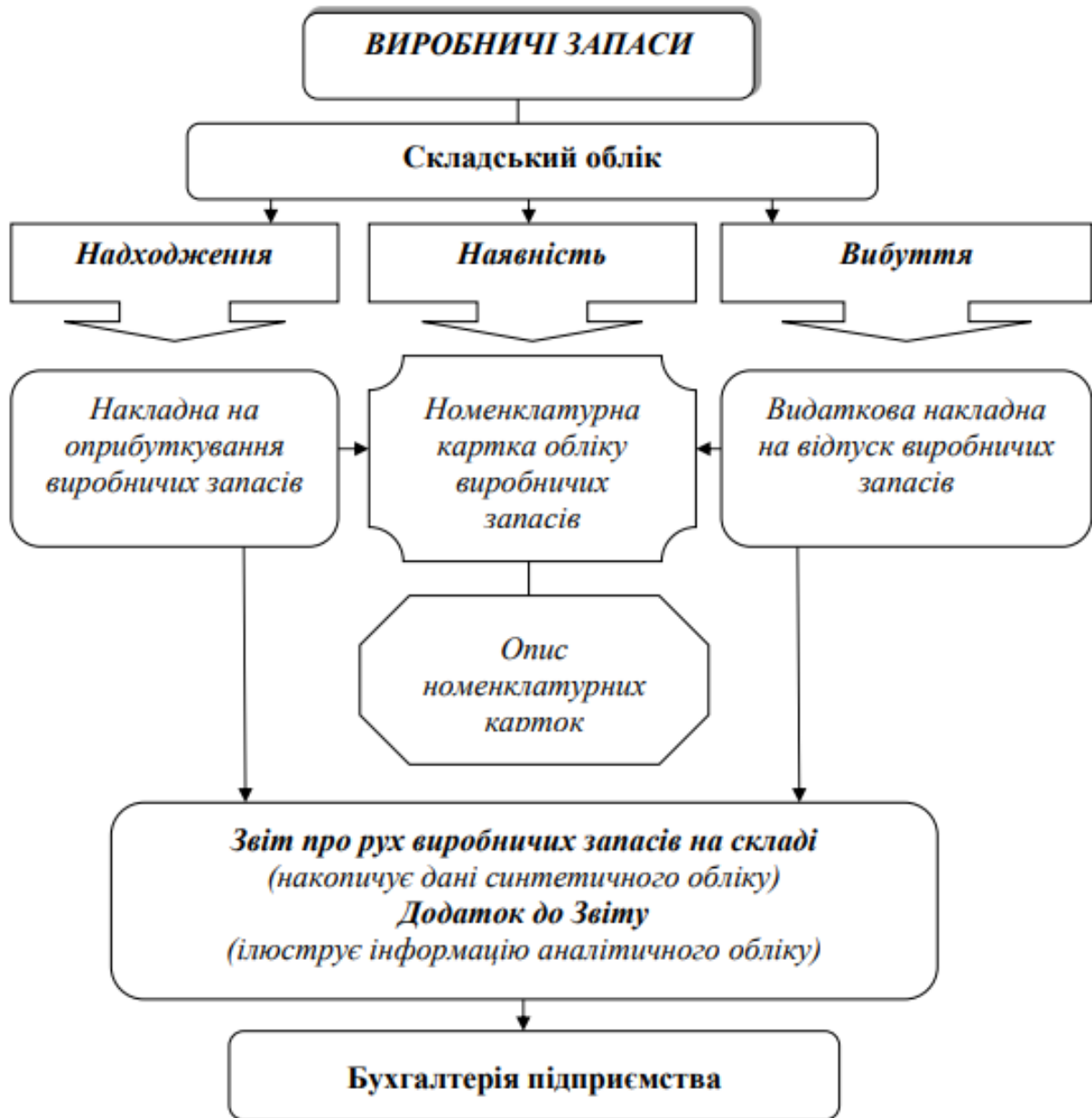

Рис. 2.3. Модель електронного документообігу наявності та руху виробничих запасів

Джерело: розробка автора

Важливо зауважити, що на підприємстві повинен існувати не лише порядок у документації, але й ефективно налагоджений виробничий процес. Тому для оптимізації обліку виробничих запасів пропонується впровадження розробленого економічного механізму (рис. 2.4).

Рис. 2.4. Економічний механізм удосконалення обліку виробничих запасів

Джерело: розробка автора

Таким чином, здійснення запропонованих заходів щодо удосконалення обліку запасів призведе до значного покращення ефективності та фінансово-економічної діяльності підприємств, сприятиме налагодженню ефективнішого і менш трудомісткого контролю та обліку наявності, руху і використання запасів, а також допоможе досягти економії [31].

Також варто звернути увагу на організацію складського обліку виробничих запасів та його можливе вдосконалення. Складський облік головним чином ґрунтується на методах транспортування та зберігання виробничих запасів. Щодо удосконалення складського обліку, рекомендується вести партійний облік при надходженні запасів на склад, де записи про

надходження виробничих запасів і їх відпуску на виробництво здійснюються лінійним способом з урахуванням якісних та технологічних особливостей. [31].

Після аналізу проблеми, був запропонований економічний механізм для вдосконалення обліку використання виробничих запасів. Розуміючи, що запропоновані покращення потребують часу, вони є необхідними для впровадження, щоб зробити облік більш прозорим.

2.3. Система контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств

У будь-якій системі управління контроль здійснюється з метою перевірки відповідності та виконання завдань та рішень після виконання інших управлінських функцій. Виконуючи управлінську функцію, підприємство повинно дотримуватися встановлених параметрів, що досягається через організацію контролю. Контроль - це процес оцінки та інформування про наявні відхилення фактичних величин від встановлених значень або їх збіг [16].

Організація контролю виступає економічним процесом, ефективність якого можна оцінити за ступенем виконання та обмеженнями підприємства. Контроль лісовими відносинами є невід'ємною частиною управління природними ресурсами, що в свою чергу становить одну з функцій управління природокористуванням. Процес контролю за лісопродукцією в лісогосподарських підприємствах може бути розглянутий за одним із таким підходів (рис. 2.5) [16].

Остаточною метою контролю є вирішення проблем, що виникають на підприємстві, та досягнення бажаних результатів. Важливо враховувати, що контроль має вплив на підприємство. Недостатньо ефективні системи контролю можуть змусити працівників зосередитись на їх відповідності, замість того, щоб спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей підприємства.

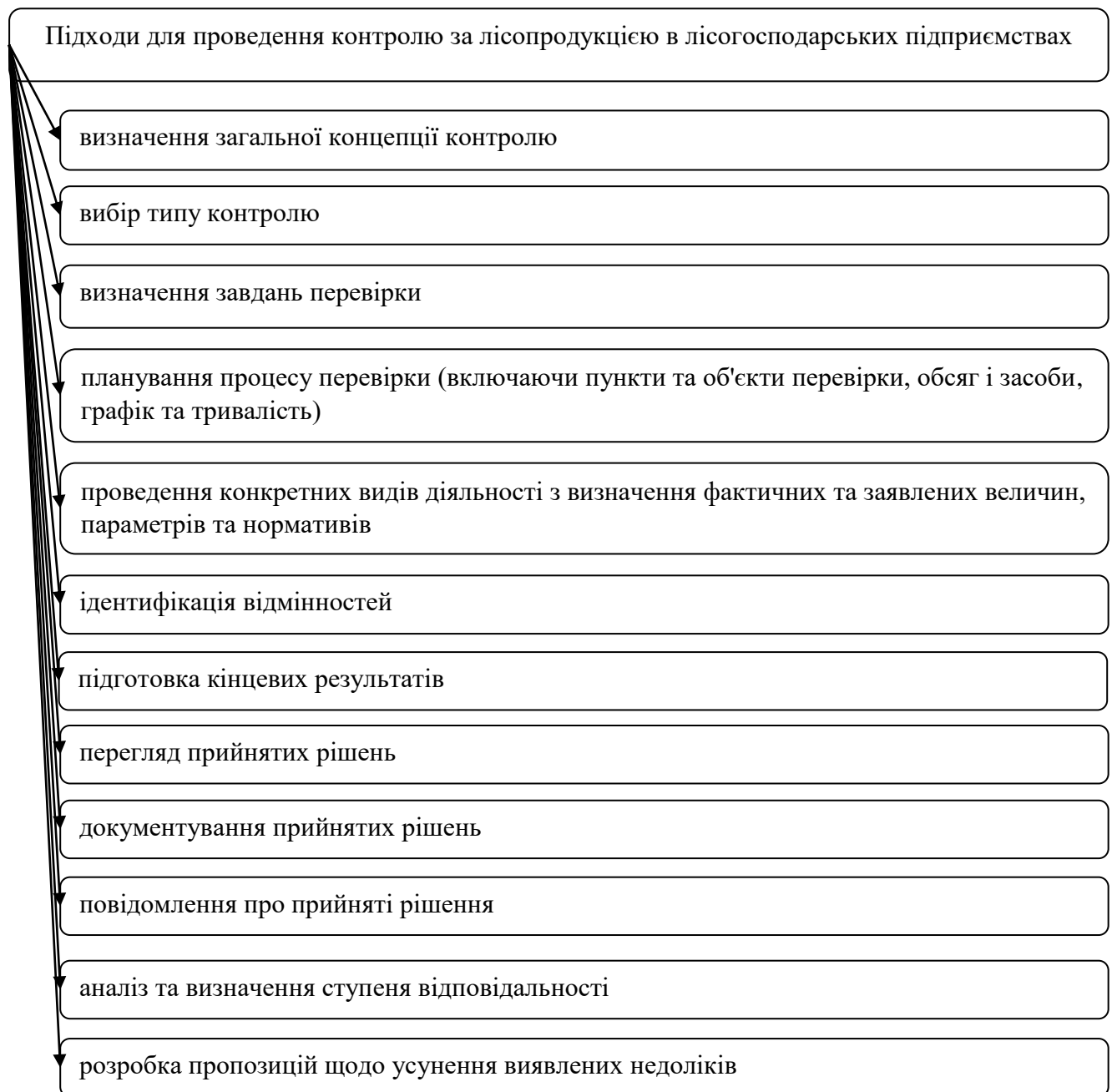

Рис. 2.5. Варіанти підходів для проведення контролю за лісопродукцією в лісогосподарських підприємствах

Джерело: сформовано на основі [16]

Внутрішній контроль спрямований на забезпечення відповідності конкретних об'єктів відповідним управлінським рішенням і спрямований на успішне досягнення поставленої мети. Його основною метою є об'єктивний аналіз фактичного стану справ у суб'єкта господарювання, виявлення та усунення чинників і умов, що негативно впливають на виконання прийнятих

рішень та досягнення цілей, а також повідомлення цієї інформації органам управління [15].

У системі управління, внутрішньогосподарський контроль не є винятковим заходом, а є невід'ємною складовою управління, оскільки неможливо здійснювати управління без постійного контролю за матеріальними цінностями, їх раціональним використанням, операціями та процесами, пов'язаними з виробництвом та реалізацією продукції та сировини. Внутрішньогосподарський контроль є системою постійного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб'єкта, законністю та доцільністю господарських операцій та процесів, а також збереженням грошових коштів та матеріальних цінностей [13, с. 146].

Здійснивши дослідження, ми визначили основні завдання внутрішнього контролю операцій з запасами (рис. 2.6).

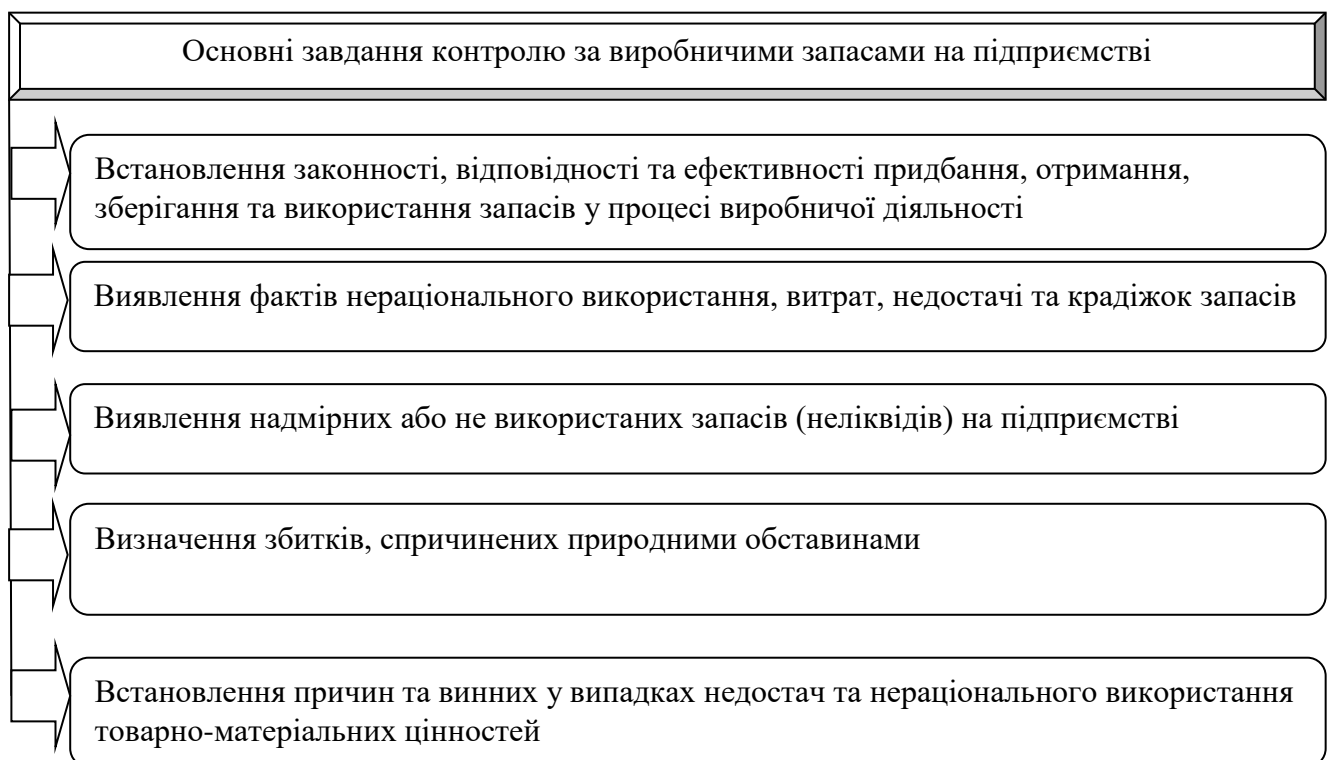

Рис. 2.6. Основні завдання контролю за запасами на підприємстві

Джерело: сформовано на основі [19, с. 267]

Отже, для ефективного вирішення вказаних завдань на підприємствах рекомендується проводити контроль виробничих запасів у певній

послідовності, на різних етапах господарської діяльності: придбання, виробництво та реалізація (рис. 2.7).

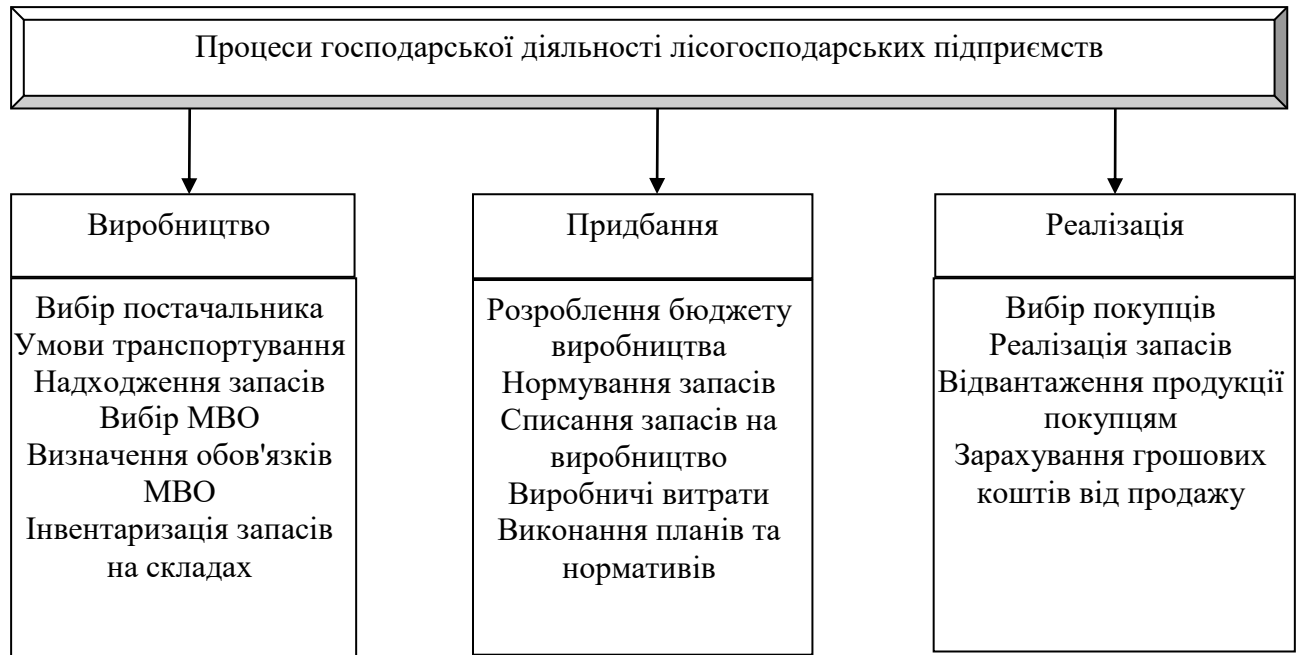

Рис. 2.7. Порядок проведення внутрішнього контролю запасів у розрізі процесів господарської діяльності підприємства

Джерело: сформовано на основі [28]

Під час внутрішнього контролю над закупівлею запасів потрібно уважно контролювати кожен етап цього процесу, оскільки вибір постачальника має вплив на якість придбаних запасів і, відповідно, якість виробленої продукції. Процес прийому запасів повинен включати перевірку дотримання строків доставки, відповідність кількісним та якісним характеристикам. Після прийому запасів на склад важливо призначити матеріально-відповідальну особу, щоб запобігти можливим випадкам розкрадання.

Вона отримує свої обов'язки, за якими вона відповідальна за збереження майна і бере на себе матеріальну відповідальність в разі виявлення недостач. Інвентаризація на складах допомагає виявити залишки або недостачу, а також перевірити умови зберігання запасів, надаючи інформацію для нових управлінських рішень щодо внутрішнього контролю.

Під час наступного господарського процесу важливо виконати контрольні дії, щоб забезпечити безперервний виробничий цикл. Потрібно оцінити

заплановані витрати, які включатимуть усі необхідні витрати запасів, а також додаткові витрати, пов'язані з виробництвом продукції.

Крім того, потрібно контролювати нормування списання запасів для виробництва та прийому готової продукції з виробництва; фактичні витрати під час виробництва, оскільки вони впливатимуть на собівартість продукції; дотримання раніше розроблених планів та нормативів, оскільки це буде свідчити про ефективну систему внутрішнього контролю запасів на підприємстві.

Останнім етапом - процес реалізації запасів, на нашу думку потребує внутрішнього контролю з боку керівництва. Це включає контроль за вибором покупців, що означає пошук найбільш вигідної та високої ціни за продукцію.

Отже, внутрішній контроль запасів є невід'ємною частиною діяльності підприємства, оскільки від нього залежать робота підприємства в цілому, його витрати та прибуток. Систематичний контроль запасів на всіх етапах господарських процесів забезпечить ефективне функціонування підприємства.

Проведення внутрішнього контролю запасів у підприємстві можна умовно розділити на чотири етапи (рис. 2.8) [20, с. 55; 26, с. 17].

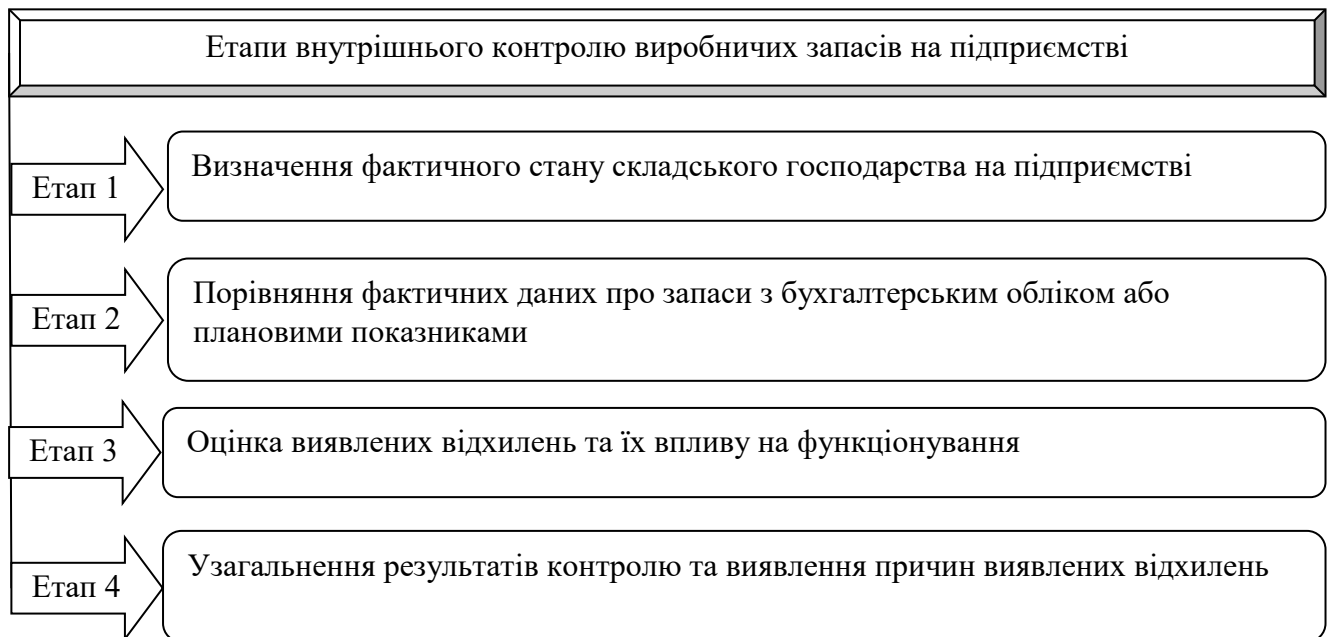

Рис. 2.8. Етапи внутрішнього контролю виробничих запасів на підприємстві

Джерело: сформовано на основі [20, с. 55; 26, с. 17]

Внутрішньогосподарському контролю притаманні різні методи та прийоми, такі як візуальна оцінка, обчислювальний аналіз та реєстрація. Ця система методів контролю конкретизується процедурами перевірки, пов'язаними з інвентаризацією матеріальних цінностей, контрольними вимірами та стрижнями, спостереженням і розслідуванням [4, с. 12].

Основні джерелами контролю за виробничими запасами наведені на рис. 2.9.

Рис. 2.9. Основні джерелами контролю за виробничими запасами

Джерело: сформовано на основі [4, с. 12].

Інвентаризація є одним з найефективніших інструментів внутрішнього контролю запасів. Під час цієї перевірки проводиться аналіз наявності запасів, який може бути суцільним або вибіркоvim, та перевіряється їх відповідність з даними бухгалтерського обліку за місцями зберігання або відповідальними особами. Якщо виникають сумніви у достовірності документів, контролер проводить зустрічну перевірку або запит із розрахунків. Також вибірково перевіряється збіг даних сальдових відомостей за першим числом місяця за бухгалтерським обліком з відповідними даними складських карток. Якщо

виявляються розбіжності, проводиться додатковий аналіз для визначення їх причин [37].

Контроль виробничих запасів є однією з найбільш складних частин облікової роботи. Наприклад, в промислових підприємствах кількість матеріально-виробничих запасів може сягати десятків тисяч найменувань, а інформація з обліку запасів становить понад 30% усієї інформації для управління виробництвом. Тому контроль за рухом, збереженням і використанням запасів пов'язаний з великими труднощами [13].

Для більш ефективної розробки та впровадження системи внутрішнього контролю підприємство повинно обґрунтовувати свої прийняті рішення. Ухвалення управлінських рішень може бути впливати різними факторами, такими як зростання ринкової конкуренції, потреба в необхідній інформації для внутрішніх і зовнішніх користувачів, взаємозалежності зовнішнього та внутрішнього контролю, переструктуризація підприємства для входження на ринок, конфлікти інтересів, зорієнтованість підприємства на отримання прибутку, фінансова самостійність підприємства, ризик банкрутства, порушення економічних процесів на підприємстві, необґрунтовані списання тощо [30, с. 15].

Отже, для систематизації та уточнення процедур контролю необхідно звернути увагу на можливості розроблення документів, що визначають організацію контролю, вказавши елементи, які безпосередньо стосуються запасів підприємства та визначають методичні аспекти їх обліку, у наказі про облікову політику (у специфікації первісної вартості, методу розподілу транспортно-заготівельних витрат, метода оцінки на дату балансу та вибуття тощо).

Лише завдяки ефективній взаємодії всіх складових внутрішнього контролю досягається його основна мета - забезпечення точних даних у процесі бухгалтерського обліку запасів підприємства, повної та своєчасної реєстрації господарських операцій у облікових журналах і правильного ведення обліку відповідно до ухваленної облікової політики підприємства.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Складський облік головним чином ґрунтується на методах транспортування та зберігання виробничих запасів. Щодо удосконалення складського обліку, рекомендується вести партійний облік при надходженні запасів на склад, де записи про надходження виробничих запасів і їх відпуску на виробничий процес здійснюються лінійним способом з урахуванням всіх якісних та технологічних особливостей.

2. Для досягнення найбільш ефективних результатів виробництва за мінімально можливих витрат, необхідно підтримувати достатній, але не завищений рівень виробничих запасів, оскільки зайві запаси заморожують вкладені в них кошти та не можуть бути використані для інших цілей. моніторинг виробничих запасів відіграє вирішальну роль у діяльності лісогосподарських підприємств, забезпечуючи ефективне використання ресурсів, збереження природних ресурсів та сприяє стійкому та продуктивному розвитку галузі

3. Пропонуємо поєднати аналітичний та синтетичний облік у системі складу шляхом створення нових первинних документів, які чітко відображатимуть всі операції в системі рахунків. Побудова такого первинного обліку за запропонованим алгоритмом дозволить досягти високого рівня координації всіх елементів системи управління, забезпечуючи кожному учаснику своєчасний доступ до достовірної, правдивої інформації щодо стану і руху виробничих запасів на лісогосподарському підприємстві.

4. Контроль виробничих запасів є однією з найбільш складних частин облікової роботи. Контролюванню підлягає нормування списання запасів для виробництва та прийому готової продукції з виробництва; фактичні витрати під час виробництва, оскільки вони впливатимуть на собівартість продукції; дотримання раніше розроблених планів та нормативів, оскільки це буде свідчити про здійснену на підприємстві ефективну систему внутрішнього контролю запасів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено теоретичний аналіз та розроблено новий підхід до важливої науково-прикладної проблеми, яка полягає в оптимізації теоретико-методологічних засад, методичного забезпечення та вивченні науково-практичних підходів до організації обліку та контролю виробничих запасів лісогосподарських підприємств:

1. Незважаючи на важкі умови на ринку деревини та інші економічні кризи, пов'язані з війною, підприємства лісової галузі виконали всі завдання, покладені на них державою у всіх напрямках роботи, як свідчать цифри та факти. У порівнянні з аналогічними періодами в попередні роки, цьогорічна діяльність галузі показує найкращі результати за всіма показниками. Наприклад, за перші 9 місяців 2023 року підприємства галузі зареєстрували 17,78 млрд грн чистого доходу від реалізації продукції, що більше на 581 млн гривень, ніж відповідний період 2022 року.

2. Зважаючи на різні трактування визначення "виробничі запаси" з боку науковців, можна узагальнити, що виробничі запаси можна розглядати як складову запасів підприємства. Виробничі запаси як об'єкт обліку представляють собою актив та сукупність предметів праці, які знаходяться на підприємстві в формі складських запасів основних та допоміжних матеріалів, палива, запасних частин, вторинних матеріалів, тари та інших матеріалів.

3. Виділимо основні проблеми, які виникають під час організації та ведення обліку запасів: відсутність необхідних реквізитів у первинних документах з обліку запасів, що ставить під сумнів правдивість та достовірність інформації, включеної до них; порушення строків проведення інвентаризації, що може підвести під сумнів факт фактичної наявності запасів на підприємстві; порушення норм списання запасів, що може призвести до переплати за запаси на підприємстві; недотримання порядку відшкодування витрат та випадків крадіжок матеріально-відповідальними особами, що може призвести до неправильного відображення суми витрат.

4. Складський облік головним чином ґрунтується на методах транспортування та зберігання виробничих запасів. Щодо удосконалення складського обліку, рекомендується вести партійний облік при надходженні запасів на склад, де записи про надходження виробничих запасів і їх відпуску на виробничий процес здійснюються лінійним способом з урахуванням всіх якісних та технологічних особливостей.

5. Для досягнення найбільш ефективних результатів виробництва за мінімально можливих витрат, необхідно підтримувати достатній, але не завищений рівень виробничих запасів, оскільки зайві запаси заморожують вкладені в них кошти та не можуть бути використані для інших цілей. моніторинг виробничих запасів відіграє вирішальну роль у діяльності лісогосподарських підприємств, забезпечуючи ефективне використання ресурсів, збереження природних ресурсів та сприяє стійкому та продуктивному розвитку галузі

6. Пропонуємо поєднати аналітичний та синтетичний облік у системі складу шляхом створення нових первинних документів, які чітко відображатимуть всі операції в системі рахунків. Побудова такого первинного обліку за запропонованим алгоритмом дозволить досягти високого рівня координації всіх елементів системи управління, забезпечуючи кожному учаснику своєчасний доступ до достовірної, правдивої та точної інформації щодо стану і руху виробничих запасів на підприємстві.

7. Контроль виробничих запасів є однією з найбільш складних частин облікової роботи. Контроль виробничих запасів на лісогосподарських підприємствах передбачає систему моніторингу, організацію обліку лісових ресурсів та їх своєчасне поповнення, а також нагляд за їх використанням з метою забезпечення ефективного виробництва.

8. Контролюванню підлягає нормування списання запасів для виробництва та прийому готової продукції з виробництва; фактичні витрати під час виробництва, оскільки вони впливатимуть на собівартість продукції; дотримання раніше розроблених планів та нормативів, оскільки це буде

свідчити про ефективну систему внутрішнього контролю запасів на підприємстві. Важливо також ретельно контролювати технічний стан та якість запасів, аналізувати їх витрати та оптимізувати управління запасами для досягнення оптимальних результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бержанір І.А. Проблеми та напрями вдосконалення обліку виробничих запасів. *Економічний простір*. 2016. № 107. С. 161–168.
2. Бондаренко Н. М., Сімон Г. С. Організація внутрішнього контролю запасів на підприємстві. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2017. Вип. 23(2). С. 97-100
3. Бондаренко Н.М. Сутність та класифікація виробничих запасів на підприємстві. *Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2014. № 4. С. 273–281
4. Гуцайлюк З.В. Некоторые вопросы реформирования системы бухгалтерского учета: концепция и реализация. *Бухгалтерский учет и аудит*. 2007. № 10. С. 11–17.
5. Державне підприємство " Словечанське лісове господарство ". URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?year=2021&id=17655685&tb=financial-statements> (дата звернення: 30.11.2023).
6. Дмитренко А.В. Економічна сутність поняття «виробничі запаси». *Економіка і регіон*. 2016. № 2. С. 149–152.
7. Довга Т.А. Сучасні проблеми документування виробничих запасів на підприємстві, перспективи їх вирішення. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 6. С. 118–122.
8. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2 / Редкол. С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Видавничий центр “Академія”, 2001. 848 с
9. Замула І.В., Танасієва М.М., Шавурська О.В. Бухгалтерський облік, аналіз і аудит лісових ресурсів і витрат на їх відтворення та використання: монографія. Житомир, 2021. 257 с.
10. Коваль Н.І. Сутність виробничих запасів як економічної категорії: обліковий та управлінські аспекти. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 7. С. 93-105.

11. Козловский В.А. Логистический менеджмент. Киев : Политехника, 1999. 275 с.
12. Кулаковська Л.П., Піча Ю.В. Організація і методика аудиту : [навч. посіб.]; 2-е вид. К. : Каравела, 2005. 560 с.
13. Любезна І.В., Галушка Н.Й Організація та методика внутрішньогосподарського контролю матеріальних запасів на підприємствах целюлозно-паперової промисловості. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 3(36). С. 145–155.
14. Меліхова Т. О., Чакалова Н. С., Петрова О. С. Удосконалення методичних підходів аудиту доходів від реалізації продукції для ефективного управління підприємством. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 54–61
15. Меліхова Т.О., Федоров І.О. Внутрішній контроль виробничих запасів для своєчасного виявлення загроз в системі управління фінансової безпеки підприємства. *Агросвіт*, 2018. № 2. С. 63-70.
16. Мороз Ю. Ю., Цал-Цалко Ю. С., Ейсмонт В. С., Гайдучок Т.С., Цегельник Н.І. Бухгалтерський облік і аудит в управлінні лісогосподарським підприємством : підручник. Житомир. Рута, 2019. 372 с.
17. Мороз Ю.Ю. Облік лісопродукції в бухгалтерії лісогосподарського підприємства. URL: <https://cutt.ly/Pnnd5EQ> (дата звернення: 29.11.2023).
18. Мошковська, О., Лахно, К. Фінансовий облік і контроль виробничих запасів на молокопереробних підприємствах: аналіз сучасного стану та шляхи вдосконалення. *Економіка та суспільство*, 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1324> (дата звернення: 28.11.2023).
19. Мурашко В.М., Сторожук Т.М., Мурашко О.В. Контроль і ревізія фінансово-господарської діяльності : [навч. посіб.] /; за заг. ред. П.В. Мельника. Київ : ЦУЛ, 2003. 311 с.
20. Нападовская Л.В. Управленческий учет: суть, значение и рекомендации по его использованию в практической деятельности

отечественных предприятий. *Бухгалтерский учет и аудит*. 2005. № 8–9. С. 50–62.

21. Офіційний вебпортал парламенту України. Законодавство України. URL: <https://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 27.11.2023).

22. Офіційний сайт Філії "Словечанське лісове господарство" Державного спеціалізованого господарського підприємства "ЛІСИ УКРАЇНИ". URL: <https://slovdlg.com.ua> (дата звернення: 29.11.2023).

23. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88-101.

24. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручн.. Тернопіль: Економічна думка, 2004. 416 с.

25. Публічний звіт голови Державного агентства лісових ресурсів України за 2022 рік. URL: https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/public_h_zvit/publichnii-zvit-za-2022.pdf

26. Пушкар М.С., Пушкар Р.М. Розробка теорії управлінського обліку. *Наукові записки: зб. наук. праць каф. екон. аналізу*. Тернопіль : Економічна думка, 2004. Вип. 13. Ч. 1. С. 14–18.

27. Рубан Л.О., Яковенко Т.І. Економічна сутність поняття виробничих запасів на промисловому підприємстві. *Інфраструктура ринку*. 2019. Вип. 34. С. 319-324.

28. Самчук Н.В. Порядок здійснення внутрішнього контролю запасів на підприємстві. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua>. (дата звернення: 25.11.2023).

29. Степаненко О. І. Облік виробничих запасів на складі підприємства: організаційний підхід. *Економічний потенціал країни: наукові підходи та практика*. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fb108e8d-3f7f-41bf-b887-c474989a8b17/content> (дата звернення: 27.11.2023).

30. Ступінська М.В. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 8. С. 84–86.

31. Тарасова Г.О., Гулевич С.В. Організація обліку виробничих запасів підприємства та шляхи його удосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 15. С. 896–899.

32. Цегельник Н. І. Реформування лісової галузі в Україні. *Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу*: зб. праць учасників Між. наук.-практ. інтернет-конф., м. Житомир, 10 листопада 2023 р.: Поліський університет, 2023. С. 160-162.

33. Цегельник Н. І. Управлінська діяльність на підприємствах лісового господарства. *Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні: теорія, методологія, організація*: збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ: Національна академія статистики, обліку та аудиту. 2023. С. 196-199.

34. Цаль-Цалко Ю. С. , Мороз Ю. Ю. , Гайдучок Т. С. , Вишневський А. В. , Іванюк Т. М. Організація та управління лісогосподарським виробництвом : навч. посіб. Житомир : Євро-Волинь, 2022. 420 с.

35. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник. Київ : Знання, 2006. 525 с.

36. Шершун М.Х., Касюхнич В.Ю. Економічна складова розвитку лісової галузів умовах воєнного стану. *Збалансоване природокористування*. 2023. № 1/. с. 45-52.

37. Яценко В.М., Пронь Н.О. Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки»* 2009. № 22(2). С. 3-7.

38. Нестерчук Т. В., Вірко П. О. Теоретичні підходи до трактування поняття «виробничі запаси». Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 302-304.

39. Нестерчук Т. Формування системи внутрішнього аудиту операцій з виробничими запасами. Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць учасників Міжнар. наук.-практ. конф. (10 листоп. 2022 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2022. С. 265-268.

ДОДАТКИ